

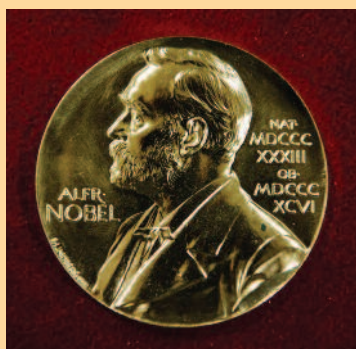
ՏԵՂԵԿԱՏՈՒԻ

ԴԵԳԻԵԳԱԾՈՒ

ديجيجادو

Հրատարակություն Գահիրեի ՀԲԸՄ-ի

نشرة جمعية القاهرة الخيرية الأرمنية العامة

2021-ի Բժշկության եւ ֆիզիոլոգիայի նոպելեան դափնեկիր
ԴՈԿՏՈՐ ԱՐՏԵՄ ՓԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ (էջ 12)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳԻՐ
Մարուշ Երամեան

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ԽՈՐՀՐԱՍՏՈՒ
Տոքթ. Վիգեն Ճիգմեճեան

ՍՐԲԱԳՐԻՉ
ՎԵՐՍՏՈՒԳԻՉ
Անայիս Ճիգմեճեան

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ
ՁԵՒԱԽՐՈՒՄ
Շահե Լուսարարեան

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Nubar Digital

Գահիրեի ՀԲԸՄ-ի
լուրերուն հետեւեցէք
www.agbuegypt.com
կայքէջով:

Ծանօթացէք «Հայաստան
եւ Հայերը Արաբական
Սամուլին մէջ. 1876-1923»
հաւաքածոյի նկարներուն
www.arminmedia.com
կայքէջով:

«Տեղեկատու»ի յօդուածա-
գիրներուն արտայայտած
կարծիքները անպայման-
օրէն չեն ներկայացներ
Գահիրեի ՀԲԸՄի պաշտո-
նական տեսակետները:

Թիւ 101 Նոր Զրջան
ՇՈՎՏԵՍԲԵՐ 2021

Խմբագրական մտորումներ	1
Լաբիրինթոսներ եւ Անելներ	2
Շնորհաւորանք ՌԱԿին	3
Ողջերթ ՀՀ Եգիպտոսի դեսպանին	4
Քարիմ Միսիկեանի հետ Հեռակայ հանդիպում	6
Եգիպտական քաղաքակրթութեան թանգարան	10
Պատիւ Արժանաւորին	12
Այցելութիւններ	13
Նոր հատոր մը	14
Կարենոր հանդիպում մը	16
Բազմաշնորհ հայ բժիշկներ	18
Գիրքեր Դեսպանատուներուն	20
Պահլավի ընտանիքը եւ ես	22
Բոյսեր հրդեհի դէմ	24
«Մեւ Սարերը» Աստղիկ Աբրահամեանի	25
Խաչերու Տասը տեսակները	26
Մեր կորուստները՝	
Ճ. Պուռնուրեան եւ Շ. Խաչատրեան	28
Նուպար Ափաքեան Եգիպտահայ նկարիչ մը	29
Պասքէթ-պոլի խումբերը Աղեքսանդրիոյ մէջ	30
Կարճ լուրեր	31
Անդամական	

«Տեղեկատու»ի ներկայ թիւին հետ, որպէս յաւելուած կը
բաժնուի եգիպտահայ նկարիչ Նուպար Ափաքեանի
Sasountzi Tavit գրքոյկը:

Խմբագրական մտորումներ

Արցախեան վերջին՝ 44-օրեայ պատերազմն ու անոր հետեւանքները, երկրին տնտեսական տագնապը, քաղաքական թէ ընկերային չլուծուած եւ չլուծուող հարցերը անգամ մը եւս մեզ կը դնեն հայրենիքէն արտագաղթի ահաւոր իրականութեան եւ անոր յաջորդող ծանր կացութեան դէմ:

Արցախեան պատերազմը, իր աւարտէն առաջ, աննախադէպ կերպով միացուցած էր հայութիւնը իր բոլոր «անմիանալի» կողմերով այնքան, որ պահ մը սկսեր էինք կասկածիլ այն բոլոր վարկածներուն վրայ, որոնք կ'ըսէին թէ հայը անմիաբան է, հայը ինքզինք չի սիրեր, հայը անհատապէս յաջող, բայց հաւաքանօրէն ձախող ազգ մըն է եւ այլն:

Այսօր ազգովին, մենք մեզ կարծես տակաւին չենք գտած, մինչ մեր հայրենիքէն, թէ ապրած երկիրներէն ներս պսակածեւ ժահրը իր ազատութիւնը գտած կը հնձէ անխնայ կերպով մեծն ու փոքրը, նշանաւորն ու աննշանը:

Վերջին շրջանին եթէ մտաբերենք Անահիտ եւ Ալեքսան Թօփճեան ամուլին եւ Հայկոյին կորուստները միայն, պիտի հասկնանք թէ ինչ է որ կորսնցուցինք եւ կը շարունակենք կորսնցնել: Մեզի պէս սակաւաթիւ ազգ մը, որ պէտք է գուրգուրայ իր իւրաքանչիւր անհատին վրայ, ինչո՞ւ դարձած է այսքան անտարբեր ինքզինքին եւ կողքինին հանդէպ:

Գաղութները սակայն, բոլորը անխտիր՝ արեւելքի, արեւմտեան աշխարհի թէ Ամերիկայի գաղութները ի վերջոյ արթնցած, կարծես հասկցած են, թէ իրենք դեր մը ունին կատարելիք ոչ միայն իրենց անհատական եւ գաղութին համայնական կեանքին մէջ, այլ նաեւ ու մանաւանդ Հայաստանի մէջ, հայրենիքին համար: Իրենցը միայն սպասելը չէ այն «վարդահեղեղ արշալոյսին», որ զիրենք պիտի տանի եւ հայրենիք հասցնէ ...

Այսպէս է, որ Հայաստանէն դուրս հայեր լծուած են իրենց սովորական աշխատանքին, կարելոր տարբերութեամբ մը՝ անոնք արդէն քաջ գիտեն, որ զօրա-

ւոր Հայաստան մը ունենալու համար, պէ՛տք է, անհրաժեշտ է զօրաւոր Սփիւռք ունենալ, գոնէ՝ տակաւին, այնքան ատեն որ թէ՛ մեր հողերն ու սահմանները, թէ՛ մեր երիտասարդ սերունդը կը շարունակեն մեծ վտանգներ դիմագրաւել:

Սակայն երբ մեր հայրենիքը իր դժուար պայքարին մէջ է, ամէն պահու անակընկալ սպառնալիքներով, անդին տարբեր երկիրներու մէջ հայեր նուաճումներ կ'արձանագրեն տարբեր մարզերու մէջ, նոպէլեան մրցանակէն մինչեւ ֆիլմարուեստ եւ օփերային երաժշտութիւն:

Միշտ այսպէս եղած է մեր պատմութիւնը՝ երբ հաւաքականօրէն նադիրի հասեր ենք, անհատականօրէն զէնիթներ նուաճեր ենք:

Այս թիւով կը սկսինք մեզի համար նոր հանգրուան մը՝ 26-րդ տարին եւ 100-էն ետքի առաջին թիւը, յուսալով եւ աշխատելով, որ «Տեղեկատու»ն ոչ միայն շարունակէ իր երթը, այլ կարենայ աւելի հաճելի եւ աւելի հետաքրքրական դառնալ իր ընթերցողներուն համար:

Մեր հերթական թիւը լեցուն է մշակութային նուաճումներով եւ նոր դէմքերու կողքին հին ու անտեսուած դէմքերու բացայայտումով:

Գլխաւոր եւ հսկայ լուրը, որ Հայաստանէն մինչեւ Սփիւռքի հեռաւոր գաղութները, ամբողջ հայաշխարհը փոթորկեց հպարտութեան եւ ուրախութեան մեծ ալիքներով, Արտեմ Փաթափութեանի նոպէլեան մրցանակին տիրանալն է: Դոկտ. Փաթափութեանի մասին կը ներկայացնենք կարելոր մանրամասնութիւններ:

Գանատայէն վերջերս երկու երիտասարդ հայուհիներ ներկայացած են իրենց առաջին աշխատանքներով. անոնցմէ մէկուն անդրադարձած էինք մեր նախորդ թիւով՝ Նորա Մարտիրոսեանի «Եթէ Քամին Ինչայ» ֆիլմը («Տեղեկատու» թիւ 100, էջ 41, Կարճ Լուրեր)՝ երկրորդին՝ Աստղիկ Աբրահամեանի «Սեւ Սարերը» գիրքին կ'անդրադառնանք այս թիւով:

Քարիմ Մխտիկեան եգիպտահայ գաղութին հպարտառիթ անուններէն մէկն է, որ «Մոմիաներու Ոսկեայ Շքերթ»ի խորհրդանշին (logo) հեղինակն է եւ որուն գործը գրեթէ անծանօթ է մեզի: Հարցազրոյցի մը ընդմէջէն կը փորձենք բացայայտել իր նոր աշխատանքները, աշխատելու իր ձեւերը եւ կեանքի հանդէպ կեցուածքը ընդհանրապէս:

Այս շրջանին ունեցանք հայութեան համար քանի մը ծանր կորուստներ, վերը յիշուած Թօփեան ամուլին եւ Հայկոյին կողքին՝ պատմաբան Ճորճ Պուռնութեան եւ արուեստաբան Շահեն Խաչատրեան, որոնց կ'անդրադառնանք:

Եւ ի վերջոյ, ուրախ ենք որ այս թիւով կը վերականգնուի «Տեղեկատու»ի սովոր-

ութիւններէն մին՝ նաեւ յաւելուածներով ընթերցողին հասնելու երեւոյթը:

Այս անգամուան յաւելուածը եգիպտահայ նկարիչ Նուպար Ափաքեանի «Սասունցի Դաւիթ» նկարազարդուած անգլերէն գրքոյկն է, որ կը յուսանք թէ մեր փոքրերուն հետաքրքրութիւնը պիտի կարենայ գրաւել: Այս մոռցուած նկարիչին մասին կրնաք կարդալ այս թիւին մէջ:

Աշունը իր գեղեցկութեամբ իջած է մեր քաղաքին վրայ եւ փոքրիկները, պատանիներն ու համալսարանականները լծուած են իրենց սովորական ուսումնական առօրեային:

Բարի վերամուտ եւ օրհնաբեր աշուն բոլորին:

ԼԱԲԻԻՐԻՆԹՈՍՆԵՐ ԵՒ ԱՆԵԼՆԵՐ

Պատմութեան մէջ յիշուած առաջին լաբիրինթոսները միակողմանի ուղիներ են, այլ խոսքով՝ մէկ ուղի կը տանի նախ մինչեւ լաբիրինթոսին մէջտեղը, ապա՝ անկէ դուրս. այնտեղ կորսուելու վախ չկայ:

Լաբիրինթոսներու այս տեսակը կը գործածուի խոկումի եւ խորհրդածութեան որպէս միջոց:

Աւելի ուշ զարգացան բազմուղի անելները, որոնց մէջ պէտք է անընդհատ

ընտրութիւն կատարել, շարունակելի ուղիութեան համար: Այս տեսակի անելները եղած են շփոթեցնելու համար:

Բազմուղի անելները յաճախ կ'օգտագործուին ծէսերու ընթացքին՝ դէպի անել մուտքը կը խորհրդանշէ կեանքը, անոր կեդրոնը՝ մահը, իսկ անկէ դուրս գալը՝ վերածնունդը:

Այս տեսակը կ'օգտագործուի նաեւ որպէս մանկական խաղ:

Հ.Բ.Ը.Մ.-Ը ԿՈՂՋՈՒՆԷ

Ռ.Ա.Կ.Ի ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 100-ԱՄԵԱԿԸ

17 Հոկտեմբեր 2021

Այս տարի, Ռամկավար Ազատական Կուսակցությունը կը նշէ իր հիմնադրութեան եւ ազգային, կազմակերպչական, համայնքային եւ քաղաքական գործունէութեան 100-ամեակը: Հարիւր տարիներու այդ փորձանաւոր ժամանակաշրջանը կ'ընդգրկէ հայ ժողովուրդին քսաներորդ դարու պատմութեան եւ վերջին քանի մը տասնամեակներու իրերայաջորդ բախտորոշ բազմաթիւ հանգրուանները, ազգային ազատագրական շարժումներու, Ցեղասպանութեան եւ աշխարհասփիւռ հայութեան վերապրումի, Հայաստանի Առաջին Հանրապետութեան, Խորհրդային Հայաստանի 70 տարիներուն, Հայրենադարձութեան, Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան վերականգնումին եւ Արցախեան շարժումին ու ազգովին մեր դիմագրաւած վերջին ծանրագոյն ճգնաժամին պատմական իրադարձութիւններով: Ասոնց զուգահեռ նաեւ Միջին Արեւելքի եւ արաբական երկիրներու մէջ ազգայնական շարժումներու աստիճանական խմորումներով, շրջանային քաղաքական զարգացումներով եւ ի վերջոյ լիբանանեան կործանարար ու շարունակուող տագնապին ու այդ բոլորին ներ-ազգային եւ միջ-համայնքային կեանքին մէջ դրական եւ բացասական դրսեւորումներով:

Հարիւրամեակի այս առիթով, Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը կ'ողջունէ Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւնը եւ յատկապէս անոր այն փայլուն եւ անձնուէր առաջնորդները, որոնք Հ.Բ.Ը.Մ.ի ծոցէն ծնունդ առած, անոր ժողովրդանուէր ազգային եւ հայրենասիրական առողջ սկզբունքներով թրծուած, յաջողեցան կատարելապէս հաւասարակշռել Միութեան, Կուսակցութեան եւ Հայ Եկեղեցւոյ իրենց պատկանելութիւնները, թելադրելով այդ կառոյցներուն զիրար ամբողջացնող ու զօրացնող համակեցութիւնը, ի շահ հայ ժողովուրդին, հայրենիքին, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ բարօրութեան, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի գերագահութեան, ինչպէս նաեւ ազգային, ընկերային, կրթական եւ մշակութային կեանքի կազմակերպումին ու զարգացման, մեր ժամանակակից պատմութեան բարդ եւ խութանաւոր տարբեր հանգրուաններուն:

Հ.Բ.Ը.Մ.ը կը շնորհաւորէ Ռ.Ա.Կ.Ի անդամակցութիւնը հարիւրամեակին առիթով, կոչ կ'ուղղէ հայրենիքին մէջ, թէ աշխարհատարած մեր համայնքներուն եւ ժողովուրդին, դիմագրաւած ծանր մարտահրաւերներուն գիտակցութեամբ գործել համախումբ եւ միացեալ ուժերով, հաւատարիմ Ռ.Ա.Կ.Ի հայրենանուէր եւ ժողովրդանուէր լաւագոյն աւանդութիւններուն:

Պերճ Սեդրակեան
Հ.Բ.Ը.Մ.ի Նախագահ

ՈՂՋԵՐԹ ՀՀ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԴԵՍՊԱՆԻՆ

Շաբաթ, 21 Օգոստոս 2021-ին, եգիպտահայությունը հրաժեշտ տուաւ ՀՀ Եգիպտոսի դեսպան տիար Կարէն Գրիգորեանի, ողջերթի գեղեցիկ երեկոյի մը ընթացքին, որ կազմակերպուած էր Եգիպտոսի Ազգային Առաջնորդարանին կողմէ, Պըլըքտանեան սրահէն ներս:

Ներկայ էին եգիպտահայ ազգային կառոյցներու վարչութիւնները՝ Թեմական եւ Քաղաքական ժողովներու, Հոգաբարձութեան եւ Միութիւններու վարչական անդամներ. թէեւ բացականեր կային, որոնց համար համավարակը տակաւին կը մնայ վախազդու երեւոյթ մը, սակայն փոքրաթիւ ներկաները խիտ մէկ պատկերը կը ներկայացնէին եգիպտահայ համայնքին, որ եկած էր իր բարեմաղթութիւնները փոխանցելու եւ բարի երթ մաղթելու երկու տարի Եգիպտոսի մէջ որպէս Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպան աշխատած տիար Կարէն Գրիգորեանին:

Եգիպտահայոց բարեխնամ Առաջնորդ Տ. Աշոտ Սրբազան Մնացականեան ներկաներուն բարի գալուստ մաղթելէ ետք, իր խօսքին մէջ ըսաւ.

«Մեծարգոյ Տիար Դեսպան, գիտեմ որ շատ կարճ տեւեց ձեր այստեղ գտնուիլը, եւ այդ կարճ շրջանին համաարակի գոյութիւնը եւ յատկապէս Արցախեան պատերազմը ձեւով մը խանադարեցին մեր ազգային կեանքը թէ՛ հայրենիքին, թէ Սփիւռքի գաղութներուն մէջ: Գիտեմ որ դուք եւս ծանր շրջան մը ապրեցաք, թէ՛ որպէս հայրենիքի ներկայացուցիչ Եգիպտոսի հանրապետութեան մէջ, թէ՛ որպէս Հայաստանի քաղաքացի: Ասիկա պատճառ դարձաւ, որ այս կարճ շրջանին չկարողանաք ձեր բոլոր ծրագիրները իրագործել: Սակայն ուրախ եմ, որ ձեր կեցութեան առաջին տարին առիթ ունեցաք համայնքին ծանօթանալու, որոշ ձեռնարկներու ընդմէջէն:

Եւ քանի որ այսօր այստեղ հաւաքուած ենք, կ'ուզեմ քանի մը նշումներ յանձնել ձեր ուշադրութեան. մենք բոլորս, իբրեւ

ազգի զաւակներ, հայրենիքի մէջ թէ յատկապէս հայրենիքէն դուրս, ձեւով մը դեսպաններ ենք, որովհետեւ ոչ միայն մեր անձնական կեանքը կ'ապրինք, այլ նաեւ կը ներկայացնենք մեր ազգային տեսակը, մեր մշակոյթը, մեր մտածելակերպը, մեր գործելաձեւը, մեր գիտակից կարողութիւնները կը ներդնենք մեր ապրած շրջապատին մէջ, պայքար կը մղենք մեր առօրեային մէջ ոչ միայն մեր կեանքը պահելու, այլ նաեւ մեր ազգային կեանքը պահելու եւ նոր սերունդին փոխանցելու համար:

Դիւանագիտական ծառայութեան մէջ ձեւով մը ձեր առաքելութիւնն ալ նոյնն է՝ հայրենիքի մէջ իբրեւ ծառայող, Հայաստանը կը ներկայացնէք արտաքին աշխարհին. բայց երբ նաեւ համայնքային կեանքի մէջ ներգրաւուիք, ուղղակի թէ անուղղակի կերպով մասնակից կը դառնաք հայապահպան, մշակոյթը պահպանող ձեռնարկներուն ձեր մասնակցութիւնը բերելու եւ ամէն գնով աջակցելու:

Տիար Է. Նալպանտեանէն ի վեր, մեր համայնքը ուղղակի շաղուած է դեսպանատան կեանքին եւ բոլոր դեսպաններն ալ միշտ նեցուկ կանգնած են եւ օգնած համայնքին: Ասոր հիմքը դրուած է տիար Նալպանտեանի օրերէն եւ ամուր հիմք եղած է: Մենք այդ աւանդութիւնը կը պահենք, հակառակ մեր փոքրաթիւ ըլլալուն»:

Ապա անդրադառնալով այն բարեկամական յարաբերութիւններուն, որոնք տարիներու ընթացքին ստեղծուած են ՀՀ դեսպաններուն եւ գաղութին միջեւ, Սրբազան Հայրը դիտել տուաւ, որ «մարդկային բարեկամական յարաբերութիւնները հիմքն են բոլոր տեսակի գործերուն յաջողութեան» եւ շնորհակալութիւն յայտնեց, որ «նման բարեկամական յարաբերութիւնները ի շահ դրուեցան մեր հայրենիքի ծառայութեան եւ մեր համայնքին ընդհանուր ծրագիրներու իրականացումին»: Սրբազանը յաջողութիւն մաղթեց պարոն դեսպանին, ըսելով՝ «Կը վե-

րադառնաք հայրենիք մը, որ նոյնը չէ, ինչպէս ձգած էիք երկուսուկէս տարի առաջ: Իրականութիւնները փոխուած են հայրենիքին մէջ, Սփիւռքի մէջ եւ, որ ամենէն ցաւալին է, մարդկանց միտքերուն մէջ»:

Տիար Կարէն Գրիգորեան, իր խօսքին մէջ նախ ըսաւ, որ այս տարի Հայաստանի Հանրապետութեան օրը՝ Սեպտեմբեր 21-ը կարելի պիտի չըլլայ աւանդական ձեւով՝ դեսպանատունէն ներս տօնակատարել, որոհետեւ նորանշանակ դեսպա-

նը տակաւին հասած չըլլար, բայց այդ օրը այլ ձեւով մը պիտի նշուի՝ Գահիրէի աշտարակը Սեպտեմբեր 21-ի իրիկուան ժամը եօթին պիտի լուսաւորուի Հայաստանի Հանրապետութեան դրօշին գոյներով: Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց այս գեղեցիկ ձեռնարկին համար:

Վերջաւորութեան ներկաները անհատաբար իրենց բարեմաղթանքները փոխանցեցին եւ յիշատակի լուսանկարներ առին մեկնող դեսպանին հետ:

ՔԱՐԻՄ ՄԽՏԻԿԵԱՆԻ ՀԵՏ

ՀԵՌԱԿԱՅ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Քարիմ Մխիկեանն ոչ միայն եգիպտահայ գաղութին, այլ և Եգիպտոսի կարկառուն անուններէն մէկն է, ներքին յարդարումի, ճարտարապետութեան եւ ձեւաւորումի ասպարէզներուն մէջ:

Իր անունը թէեւ ծանօթ է գաղութին, սակայն գործը եւ այդ գործին մանրամասնութիւնները անծանօթ կը մնան շարքերու համար:

Իր կենսահայեացքին եւ աշխատանքներուն ծանօթանալու նպատակով կատարեցինք այս հարցազրոյցը, որ, հակառակ մեր նոյն քաղաքին մէջ գտնուելուն, հեռակայ կարգով տեղի ունեցաւ, պարզ այն պատճառով, որ պարոն Մխիկեան խիստ զբաղած է եւ մեր ժամերը կարելի չեղաւ ներդաշնակել իրարու:

Փարիզ ուսանած, իոն տասը տարի ապրած եւ աշխատած Քարիմ Մխիկեան կը հիմնէ իր առաջին ընկերութիւնը, զոր կ'անուանէ իր աղջկան՝ Տեսիլի անունով, իսկ Եգիպտոս վերադարձէն ետք կը հիմնէ «Ալքիմի» ընկերութիւնը:

Մխիկեան երկար ճամբայ կտրած է իր ասպարէզին մէջ եւ այսօր հասած այնպիսի մակարդակի մը, ուր իրեն համար շար էական է հին Գահիրէի վերակենդանացումը, իր խօսքով՝ օգտագործումը հին շէնքերու եւ կառոյցներու, այսօրուան կեանքին համար անհրաժեշտ նորոգութիւններով եւ նոր դերեր տալով անոնց:

Միայն ա'յն քաղաքացին, որ կրնայ զգալ իր երկրին ոչ միայն ինքնուրոյնութիւնը, այլ մանաւանդ անոր ներոյժ կարողութիւնները, կրնայ Մխիկեանի նման մեծ ծրագիրներ ունենալ: Այս առումով Մխիկեան կը մնայ լիիրաւ քաղաքացին Եգիպտոսի:

Սակայն ո՞ր է իր արմատներուն դերը այս բոլորին մէջ:

Տեղեկատու - Դուք ձեզ կը ներկայացնէք որպէս «Առաքելութիւն ունեցող ճարտարապետ»: Ի՞նչ է ձեր առաքելութիւնը:

Քարիմ Մխիկեան - Կը կարծեմ որ գեղեցկութեան, կարգ-կանոնի եւ ներդաշնակութեան հանդէպ մարդոց հասկացողութիւնը զարգացնել է իմ առաքելութիւնս: Կը կարծեմ նաեւ որ այս բոլորը իմ ամբողջ աշխատանքիս էութիւնը կը կազմեն:

Տ. Ինչպէ՞ս եղաւ որ ճարտարապետութենէ ներքին յարդարումի, ապա անկէ դէպի իրերու ձեւաւորումի անցաք:

Ք. Մ. Այդ բոլորը մաս կը կազմէին իմ

ուսումիս, Փարիզի մէջ. իոն ուր կ'ուսանէի բազմա-մասնագիտական կառոյց մըն էր, ուր հինգ տարի ճարտարապետութիւն, ներքին յարդարանք, ֆիլմարուեստ եւ պատկերագրութիւն (կամ՝ բեմանկարչութիւն, scenography) ուսանեցայ. այս վերջինը մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ վրաս:

Տ. Բեմանկարչութիւնը ի՞նչ ազդեցութիւն ունեցած է ձեր աշխատանքին վրայ:

Ասիկա բեմայարդարումի արուեստն է եւ կը զբաղի պատմութեան մը բեմայարդարումով: Ինչ որ կը փորձեմ ընել ներքին յարդարումի, ընդհանրապէս ճարտարապետական ամբողջ իմ աշխատանք-

քիս մեջ, պատմութիւն մը ստեղծելն է եւ այդ պատմութեան ձեւ, մարմին տալը:

Տ. Ձեր տարբեր հարցազրոյցներուն մէջ խօսած էք եգիպտոսը վերադրոշմելու մասին (rebranding Egypt). Ճիշդ ի՞նչ ըսել կ'ուզէք այդ բառով՝ վերադրոշմել:

Ք. Մ. Երբ 90-ական թուականներուն Փարիզէն Գահիրէ վերադարձայ, ուշադրութիւն ըրի որ եգիպտոսի մէջ ամէն բան ներածուած է Եւրոպայէն, արեւմուտքէն կամ այլ երկիրներէ: Զգացի որ այդ ձեւով մենք մեր՝ եգիպտական ինքնութիւնը սկսած էինք կորսնցնել: Իւրաքանչիւր դրոշմ խարսխուած է որոշ մշակոյթի մը տարրերուն վրայ. հետեւաբար պէտք էր եգիպտական տարրերով օժտել մեր ճարտարապետական թէ նիւթեղէն իրերու արտադրութիւնը: Այս է որուն կը ձգտիմ «եգիպտոսը վերադրոշմել» ըսելով:

Տ. Ի՞նչ է «Ալքէմի»ն ձեզի համար:

Ք. Մ. Խորքին մէջ ինծի համար «Ալքէմի»ն շատ եւ տարբեր բաներ է. նախ եգիպտոսն է, եգիպտոսի հին անունը՝ Քիմէթ, որ սեւ հողեր կը նշանակէր, ակնարկելով Նեղոսի յորդումին հետեւանքով նստած սեւ տիղմին. ինչպէս նաեւ ակնարկութիւն մըն է բարեփոխումի, որովհետեւ եթէ այս բառը բառարաններուն մէջ նայիք, պիտի տեսնէք որ մետաղը ոսկիի փոխելու գործողութենէն յառաջ եկած բառ մըն է: Փոխաբերաբար՝ նաեւ մեր շուրջ եղածին գիտակցութեան, ըմբռնումի վերատեսութեան եւ անոնց բարելաւումին ակնարկ է, այնպէս որ կարենանք մեր շուրջ եղածները որպէս նախատիպար ընկալել:

Տ. Ձեր մօրեղբայրը, որ «Մասր Ֆիլմ» ֆիլմարտադրող ընկերութեան տէրն էր, ազդեցութիւն ունեցա՞ծ է ձեր աշխատանքին վրայ. կրնա՞ք խօսիլ այդ մասին:

Ք. Մ. Մօրեղբայրս՝ Թագլոր Անտոնեան, ֆիլմարտադրիչ էր եւ մեծ ազդեցութիւն ձգած է վրաս, որովհետեւ մեզի հետ, նոյն տան մէջ կ'ապրէր: Տարբերութիւնը մեծ էր տարսոնցի հօրս եւ եգիպտական շրջապատին աւելի մերուած մօրեղբօրս միջեւ: Դերասաններ, ֆիլմարտադրիչներ եւ այլ արուեստագէտներ յաճախ կու գային մեր տունը: Ինծի համար Հայաստանն ու եգիպտոսը հաւասար հայրենիքներ դարձած էին: Որոշուած էր որ ֆիլմարտադրիչ դառնամ եւ ասոր համար էր որ Փարիզ ճամբորդեցի: Յետոյ շարժանկարչութիւն եւ ճարտարապետութիւն ուսանեցայ, եւ վերջաւորութեան որոշեցի ճարտարապետութեան եւ ձեւաւորումի հետեւիլ:

Տ. Ի՞նչ են «Տեսիլ»ը, «Ալքէմի»ն եւ «Անալոկ»ը ձեզի համար:

Ք. Մ. «Տեսիլ»ը իմ առաջին ընկերութեանս անունն է եւ գիտէք որ այս բառը՝ տեսիլ, երազ կամ յայտնութիւն կը նշանակէ: Ինչպէս նաեւ աղջկաս անունն է: «Ալքէմի»ն, ըսի արդէն, եգիպտոսի վերադրոշմին կը միտի, իսկ «Անալոկ»ը, որ «Ալքէմի»ին մէկ համագօրը կը համարեմ, կը գրադի եգիպտական ձեռարուեստով:

Տ. Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք «Եգիպտոս երեւոյթը» (phénomène) ըսելով:

Ք. Մ. Ես կը կարծեմ որ եգիպտոսը ինք երեւոյթ մըն է, եւ իր ուժեղ ազդեցութիւնը ունի իւրաքանչիւր օտարականի վրայ, ըլլայ անգլիացի, ֆրանսացի թէ հայ: Երբ

վերլիչենք եգիպտոսի պատմությունը եւ երկրին իշխող տարբեր ժողովուրդները, կը տեսնենք որ անոնք բոլորն ալ որոշ չափով ազդուած են եգիպտոս երեւոյթէն, որ կը ստիպէ եգիպտացիի պէս մտածել: Բայց հակառակ իրենց տարբերութիւններուն, անգլիացի-եգիպտացին, ֆրանսացի-եգիպտացին կամ հայ-եգիպտացին բոլորն ալ կը բնական աշխարհագրականօրէն իւրայատուկ տեղ գրաւող այս երկրին մէջ, որ իր ազդեցութիւնը կը ձգէ ամէն բանի վրայ: Ի զուր չէ որ մեծ կրօնները՝ քրիստոնէութիւն թէ իսլամութիւն այստեղ ուռճացած են: Այս շրջանը սուրբ շրջան մըն է, շատ իւրայատուկ բան մը կայ այստեղ:

Տ. «60 Iconic Tower». դեր մը ունի՞ք անոր կառոյցին մէջ եւ ի՞նչ է այդ դերը:

Ք. Մ. Այս աշտարակը այլ աշտարակներու նման սովորական կառոյց մը չէ. մեզի դիմեցին անոր ներքին յարդարանքներու աշխատանքին համար եւ ոչ թէ ճարտարապետութեան, զոր բրիտանացի ճարտարապետներ յանձն առած էին: Բազմանպատակ աշտարակ մըն է, ուր կան պանդոկներ, գրասենեակներ, շուկաներ եւ այլն: Ասիկա մէկն է մեր գրասենեակին Վարչական Մայրաքաղաքին մէջ ունեցած աշխատանքներէն, Կեդրոնական Դրամատան հետ միասին:

Տ. Ձեր հայ ըլլալը որեւէ դեր ունի՞ ձեր աշխատանքին եւ գործին վրայ, մանաւանդ՝ աշխարհահայեացքին վրայ, կեանքը դիտելու ձեւին վրայ: Որովհետեւ շատ յստակ է, որ հայ մարդը տարբեր է եգիպտացի մարդէն. այդպէս կը մտածէ՞ք արդեօք:

Ք. Մ. Իմ հայ ըլլալս եթէ դեր ունի ... Վստահաբար դեր ունի ... Այո՛, եգիպտացի եմ, եգիպտացիներու հետ կ'աշխատիմ եւ ինքզինքս եգիպտացի կը համարեմ, բայց ես մեծցած եմ հայկական մթնոլորտի մէջ, դպրոցս հայկական էր, ընտանիքս հայ էր, վստահաբար բոլոր այս տուեալները ազդած են վրաս ... Չեմ կարծեր որ ես եգիպտացիի պէս կը մտածեմ, բայց լաւ կրնամ հասկնալ եգիպտացին, որովհետեւ մենք միշտ կ'ըսենք՝ ասոնք ասանկ կը մտածեն, մենք պէտք է տարբեր ընենք եւ այլն:

Տ. Ո՞վ է Քարիմ Մխտիկեանը ըստ ձեզի, ինչպէ՞ս կը ներկայացնէք զինք, ինչպէ՞ս կ'ապրիք հետը՝ հա՛շտ էք, թէ միշտ ներքին տարակարծութիւն ունին արուեստագէտ Քարիմը եւ մարդ Քարիմը:

Ք. Մ. Ո՞վ է Քարիմ Մխտիկեանը: Եթէ գիտնամ, պիտի ըսեմ: Կարծեմ տակաւին չեմ գիտեր թէ ո՞վ է Քարիմ Մխտիկեանը: Պարզ մէկն եմ իբրեւ մարդ, իմ պարզ,

Նորմալ պահանջներովս, կը սիրեմ ապրիլ, չեմ գիտեր ... Այս բաներուն մասին շատ չեմ մտածած, միշտ գործով զբաղած եմ, կը փորձեմ աւելի լաւը ընել, միշտ կը փորձեմ աւելի յաջող ծելով ընել ինչ որ կ'ընեմ, բայց եթէ նորմալ Քարիմը ... Կարծեմ թէ մենք նորմալ չենք, որովհետեւ նորմալ մարդիկ կ'երթան գործի, կը վերադառնան եւ իրենց անձնական կեանքը կ'ապրին ... Իմ անձնական կեանքս քիչ մը իրար անցած է, անձնական կեանքս եւ գործս նոյնը եղած է, մէկ եղած է ... Ինչպէս ըսի՝ եթէ գիտնամ թէ ո՛վ է Քարիմը, պիտի ըսեմ:

Տ. Եւ վերջին հարցում մը՝ կը կարծե՞ք որ լեզուն պայման է պատկանելիութիւն մը ճշդելու եւ այդ պատկանելիութիւնը ապրող դարձնելու համար: Ի՞նչ է ձեր յարաբերութիւնը հայերէնին հետ:

Ք. Մ. Կը կարծեմ որ լեզուն շատ կարեւոր տարր մըն է, որովհետեւ լեզուն է որ կը յուշէ մտածելու եղանակը եւ մենք եթէ հայերէն լաւ չխօսինք, չհասկնանք, կամ բառերը չունենանք, մեր մտածելակերպն ալ տարբեր պիտի ըլլայ: Լեզուն արդիւնք է մտածելակերպի եւ ես կը կարծեմ որ լեզուն շատ կարեւոր է, որպէս հայ մտածելու համար. նոյնիսկ եգիպտահայուն եւ հայաստանաբանակ հայուն միայն լեզուն չէ որ տարբեր է՝ արեւմտահայերէն-արեւ-

մելահայերէն, մտածելակերպն ալ տարբեր է: Հետեւաբար լեզուն շատ կարեւոր տարր մըն է, զոր պէտք է նկատի առնել:

Գալով ինծի՝ ես իբրեւ հա՛յ կը մտածեմ թէ իբրեւ եգիպտացի ... կը կարծեմ որ իմ մտածելակերպս բազմաբնոյթ դարձած է՝ եգիպտացիին հետ եգիպտացիի պէս կը մտածեմ, հայուն հետ՝ հայու պէս, նոյնիսկ ճափոնցիին հետ կրնամ իրեն պէս մտածել: Բազմաբնոյթ բնութագիր մըն է իմս, զոր ես շատ դրական կը գտնեմ: Իմ իրականութիւնս ա՛յս է՝ հոս ծնած եմ, հայկական դպրոց գացած եմ, Փարիզ ուսանած եմ, գործիս բերումով աշխարհը դարձած եմ ... Իմ պարագաս քիչ մը տարբեր է: Բայց լեզուն, լեզուն շատ կարեւոր տարր է, ինչպէս ըսի:

“Of course I can not succeed in designing for everyone. It's not a simple matter to be common and universal. One must design for one self, it is the only way to reach the OTHERS.”

Շնորհակալութիւն կը յայտնենք Գիտար Քարիմ Մխարիկեանին, իր այնքան հազուագիւտ ազատ ժամանակէն մեզի տրամադրելուն համար:

Զրոյցը վարեց՝ Մ. Երամեան

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Մոքաթթամ բլուրին արեւմտեան ստորոտը գտնուող, իսլամական Եգիպտոսի առաջին մայրաքաղաք Ալ Ֆոսթաթի եւ էյն Էլ Սիրա հանքային լիճին մերձակայ տարածքին վրայ կառուցուած է նոր, «Եգիպտական Քաղաքակրթութեան Ազգային Թանգարան»ը: Այս կառոյցը մէկ բաժինն է ծրագրուած վեց բաժիններուն, որոնք երբ աւարտին, պիտի գրաւեն 133,600 քառակուսի մետր տարածութիւն եւ այս թանգարանը պիտի նկատուի աշխարհի ամենակարեւոր թանգարաններէն մին:

Մշակոյթի լայնատարած համալիրին հիմնաքարը դրուած է 2002-ին, սակայն այս փառատենչ ծրագրին աշխատանքները հեզասահ կերպով չեն ընթացած: Նախ նիւթական դժուարութեանց պատճառաւ, ապա 2011-ի յեղափոխութեան ու անոր հետեւանք եղած քաղաքական անկայունութեան պատճառներով:

Ծրագրուած վեց բաժիններէն մէկուն՝ «Ձեռային աշխատանքներ, արհեստներ ու շինարարութիւն դարերու ընդմէջէն»ին բացումը կատարուեցաւ 16 Փետրուար 2017-ին, առանց գովազդի եւ աղմուկի:

3 Ապրիլ 2021-ին, համայն աշխարհի ուշադրութիւնը գրաւեց «Գահիրէի Թանգարան»էն դէպի «Քաղաքակրթութեան Թանգարան» 22 մոմիաներուն փոխադրութեան տողանցքը, որ եղաւ մեծ շուքով ու հրաշալի կազմակերպութեամբ, Գահիրէի կեդրոն Ալ Թահրիր հրապարակէն ու հասաւ մինչեւ Ալ Ֆոսթաթ, ուր Եգիպտոսի նախագահ Ապտէլ Ֆաթթահ Ալ Սիսի դիմաւորեց հին Եգիպտոսի փարաւոնները հանդիսաւոր կերպով, թնդանօթի 21 արձակումներու ընկերակցութեամբ:

«Նոր Թագաւորութեան» շրջանի (ն.ք. 1539-1075) 18 փարաւոն թագաւորներու եւ 4 փարաւոն թագուհիներու զմռսուած մարմինները եկան հանգչելու թանգարանին ստորերկրեայ սենեակներուն մէջ, ուր մութօլոյսի խաղերուն շնորհիւ առիթը կ'ընծայուի ներկաներուն ապրելու

տասնեակ մեդր խորութեան մէջ գտնուած մոմիաներուն կողքը գտնուելու մոգական զգացումը:

Թանգարանին այս բաժինը մոմիաներէն զատ կը ցուցադրէ 50,000 ընտրուած նմոյշներ Եգիպտոսի նախապատմական, փարաւոնական, յունական, հռոմէական, ղպտական, հրէական, արաբական եւ արդիշրջանէն, լրիւ արդիական ու հետաքրքրական ձեւով: Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանը, տարիներու ընթացքին իր հաւաքած 5,000 կտոր հնութիւնները նուիրած է այս թանգարանին:

Երբ մօտ ապագային աւարտին «Եգիպտոսի Քաղաքակրթութեան Թանգարան»ին աշխատանքները, ան պիտի պարփակէ սրահներ նուիրուած «Քաղաքակրթութիւն», «Նեղոս Գետ», «Արձանագրութիւն», «Պետութիւն եւ Ժողովուրդ» եւ «Զարգացում ու Հաւատք» նիւթերուն: Համալիրը պիտի ունենայ նաեւ ժամանակաւոր ցուցահանդէսներու սրահներ, մնայուն ցուցահանդէս մը նուիրուած Գահիրէ քաղաքին, հիմնադրութենէն (ք.ե. 969) մինչեւ 21-րդ դարու սկիզբը:

Այս բոլորին զուգահեռ պիտի գտնենք ասուլիսներու, դասախօսութիւններու եւ տեսերեզներու ցուցադրութեան սրահներ եւ հնութիւններ ուսումնասիրելու ու վերանորոգելու կեդրոն: Մէկ խօսքով՝ մշակոյթի այս կեդրոնը պիտի դառնայ փարոսը հնաբանութեան գիտակցութիւն սփռելու Եգիպտոսի ժողովուրդին մէջ եւ Եգիպտական քաղաքակրթութեան ազդեցութիւնը ցոլացնելու մարդկութեան վրայ դարերու ընդմէջէն:

Թանգարանը բաց է ամէն օր առաւօտեան 9-էն մինչեւ երեկոյեան 5, իսկ Ուրբաթ օրերը՝ երեկոյեան 6-էն 9 եւս:

Սօսի Ներսիսեան-Յակոբեան

Յունիս 2021

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

ՊԱՏԻ ԱՐԺԱՆԱԽՈՐԻՆ

Ամերիկահայ յայտնի գիտնական փրոֆ. Դոկտոր Արտեմ Փաթափութեան իր գործընկեր Տեյվիտ Եուլիուսի հետ միասին արժանացաւ Բնախօսութեան եւ Բժշկութեան 2021-ի Նոպէլեան մրցանակին՝ «ջերմաստիճանի և հալման ընկալիչներու յայտնաբերումին» համար: Լուրը հաղորդուեցաւ 4 Հոկտեմբերին, Սթոքհոլմի մէջ հեռակապով կայացած Նոպէլի Ընդհանուր Ժողովին կողմէ: Այս տարուան մրցանակակիրները պիտի ստանան շուետական 10 միլիոն քրոն գումար մը, որ կը համապատասխանէ 986 հազար եւրոյի: Նշենք որ Արտեմ Փաթափութեան 27 Մայիս 2020-ին, Նիւ Եորքի մէջ, Գիտութեան Համաշխարհային Փառատօնին ընթացքին արժանացած էր գիտութեան բնագաւառի հեղինակաւոր «ՔԱՎԼԻ» մրցանակին, շնորհուած՝ Նորվեկիոյ Արքայական Գիտութեանց Ակադեմիայի կողմէ, անոր, ջղային դրութեանց, մարդկային մարմիններու ճնշման եւ շփումներու զգացողութեան, ազդեցութիւնը սրտի եւ այլ մարդկային գործարաններու բջիջներուն վրայ իր նորայայտ տեսութիւններու գիտարարութեան առ ի գնահատական:

Դոկտոր փրոֆ. Արտեմ Փաթափութեան ծնած է Պէյրութ, 1967- ին, կրտսեր զաւակն է հաճընցի արմատներով գրող, թարգմանիչ, մտաւորական Սարգիս Վահագնին (Սարգիս Փաթափութեան) եւ կրթական մշակ, ՀԲԸՄ-ի Տեմիրճեան վարժարանի տնօրէնուհի Հայկուհի Աճէմեան-Փաթափութեանին: Ան եղբայրն է համակարգիչներու մասնագէտ ու առաւել քան երեսուն գիւտերու հեղինակ դոկտ. Արա Փաթափութեանին եւ մանկավարժ ու Ճարտարապետուհի Հուրի Փաթափութեանին: Յաճախած է Պէյրութի ՀԲԸՄի Տեմիրճեան, ապա՝ Յովակիմեան-Մանուկեան մանչերու երկրորդական վարժարանը, մաս կազմած է ՀԵԸի պատանեկան պասքէթպոլի կազմին:

Արտեմ Փաթափութեան մրցանակին լուրը ստացած է 94-ամեայ իր հօրմէն, որովհետեւ Նոպէլեան յանձնախումբը զինք չգտնելով՝ դիմած է անոր: Հայրը՝ Սարգիս Վահագնը ծնած է Լիբանան 1927-ին: Ան բազմաթիւ վէպերու, թատերգութիւններու եւ այլ գրական գործերու հեղինակ է, ունի մօտ երկու տասնեակ հրատարակուած գիրքեր, եղած է Պէյրութի «Շիրակ» ամսագրին խմբագրա-

կազմի անդամ, 1987-էն ի վեր կը բնակի Լոս Անճելըս: Երկար տարիներ աշխատակցած է «Նոր Օր»ին: Իր «Արշիլ Կորքի» վէպին համար Սարգիս Վահագն արժանացած է Թէքէեան Մշակութային Միութեան գրական եւ «Հայկաշէն Ուզունեան» մրցանակներուն: 2008-ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.ի կողմէ ստացած է «Սուրբ Սահակ-Սուրբ Մեսրոպ», իսկ Սփիւռքի նախարարութեան կողմէ՝ «Ուիլեամ Սարոյեան» շքանշանները: Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին պատճառով Արտեմ ընտանիքին հետ փոխադրուած է Լոս Անճելըս, ուր իր պսակաւորի աստիճանը ստացած է Հարաւային Գալիֆորնիայի Համալսարանէն (UCLA), իսկ դոկտորականը՝ հռչակաւոր ՔԱԼԹէՔ համալսարանէն: 1982-էն ի վեր կը ղեկավարէ Սքրիբս (SCRIPPS) գիտական մեծ հաստատութեան «Փաթափութեան Փորձագիտական Տարրալուծարան»ը: Կենսաբանութեան դոկտորական ստացած է 1996-ին, Քալիֆորնիոյ մէջ: Ամուսնացած է եւ ունի մանչ զաւակ մը:

2017-ին գիտնական դոկտ. Արտեմ Փաթափութեան ընտրուած է Միացեալ Նահանգներու Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիայի 84 անդամներէն մէկը, շնորհիւ հետազօտութեանց մէջ իր ունեցած շօշափելի եւ շարունակական իրագործումներուն: Ան «Սքրիբս» հետազօտական հիմնարկի մէջ ուսումնասիրութիւններ կը կատարէ եւ ջղագիտութեան բաժանմունքի դասախօս է:

ՀԲԸՄիութեան նախագահ տիար Պերճ Սեդրակեան պաշտօնապէս շնորհաւորած է Նոպէլեան մրցանակի 2021-ի դափնեկիր դոկտ. Արտեմ Փաթափութեան, իր այս փայլուն նուաճումին համար, հետեւեալ բառերով.

«Դոկտ. Փաթափութեան, կը շնորհաւորենք ձեզ ձեր մասնագիտական փայլուն յաղթանակին համար, որ կատարուած է ի նպաստ մարդկութեան: Դուք աշխարհին կը յիշեցնէք թէ հայերը, թէեւ թիւով փոքր, կարողութիւնը ունին կոթողական ձեռքբերումներու, որոնք կրնան միլիոնաւոր մարդոց կեանքը բարելաւել»:

«Նոր Օր»էն քաղուած

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԲԸՄԻ յարկէն ներս Երկուշաբթի 9 Օգոստոսին ուրախութեամբ ընդունեցինք այցելութիւնը իրաքահայ երիտասարդի մը՝ Շիրակ Պետրոսեանին, որ 2010 թուականէն ԱՄՆի Լոս Անճելըս քաղաքը բնակութիւն հաստատած է եւ տասնհինգօրեայ այցելութեամբ մը կը գտնուի Եգիպտոս:

Փոքր տարիքէն Շիրակ անդամ եղած է Իրաքի ՀԲԸՄին, որուն յարկին տակ անցուցած է իր մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը:

«Իրաքի մէջ մենք մեր ակումբը ունէինք, ուր յաճախ կ'երթայինք: Լոս Անճելըս դժուար է արեւելքի մեր ակումբներուն ջերմ մթնոլորտը գտնել, հետեւաբար կարօտով է որեկայ ՀԲԸՄը փնտռելու Հելիոպոլսոյ մէջ»:

Շիրակ Պետրոսեան strategic engineer մասնագիտութեամբ կ'աշխատի Լոս Անճելըսի մէջ:

Մեր այցելուն շատ տպաւորուեցաւ տեսնելով, թէ այլ մասնաճիւղերու կողքին Պաղատատի, Քերքուքի եւ Մուսուլի ՀԲԸՄի մասնաճիւղերուն վերաբերող մեծ արխիւ մը կը պահուի մեր արխիւատան մէջ:

Իր վերադարձէն ետք, Շիրակ Պետրոսեան բարի եղաւ Գահիրէի ՀԲԸՄի Աղաթօն գրադարանին երկու գիրքեր ուղարկելու ԱՄՆէն, երկուքն ալ իրաքահայ պատմաբան Համբարձում Աղպաշեանի գրիչով՝ «Յուշարձան Իրաքի Հ.Բ.Ը.Մ.ի 1911-2011» (Քալիֆօրնիա, 2016) եւ «Արդի Պատմու-

թիւն Իրաքահայերու» (արաբերէն), լոյս տեսած 2021 թուականին: Հ. Աղպաշեան հեղինակ է նաեւ այլ գիրքի մը՝ “Turkish intellectuals who have recognized the reality of the Armenian Genocide”-ի Ա. հատորին, լոյս տեսած 2015 թուականին:

Համբարձում Աղպաշեան ծնած է Պաղատատ (Իրաք). եղած է վարչական անդամ Հ.Բ.Ը.Մ.-Ն.Օ.Մ.Մ.ի: Հիմնած է միութեան «Յակոբ Պարոնեան» թատերախումբը եւ բեմադրած է շարք մը ներկայացումներ, որոնցմէ մաս մը գրուած է իր կողմէ: Եղած է Միութեան Մշակութային Վերին Մարմինի անդամ, ինչպէս նաեւ համալսարանականներու «Րաֆֆի» Մշակութային Յանձնախումբի պատասխանատու: Աշխատակցած է «Միութեան Ձայնը» պարբերաբերթին: Ստացած է շքանշաններ եւ գնահատագրեր, միութեան ընծայած իր ծառայութիւններուն համար:

Եղած է Իրաքի Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան առընթեր Կրթական Յանձնախումբի անդամ, ինչպէս նաեւ Առաջնորդարանի «Կանթեղ» պարբերաբերթի յօդուածագիր եւ խմբագրական կազմի անդամ:

Վկայուած է Քաղաքական Գիտութիւններու ճիւղէն:

Շնորհակալութիւն Շիրակ Պետրոսեանին իր այցելութեան եւ Համբարձում Աղպաշեանին, իր գիրքերը «Աղաթօն» գրադարանին նուիրելուն համար:

25 Հոկտեմբեր 2021-ին, Եգիպտոսի ՀԲԸՄի Երուանդ Գ. Աղաթօն գրադարանէն եւ արխիւասենեակէն ներս մեծ հաճոյքով ընդունեցինք այցելութիւնը այժմ արտասահման կայք հաստատած, ՀԲԸՄի Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովին եւ Գահիրէի ՀԲԸՄի մասնաճիւղին նախկին փոխ ատենապետ տիար Օննիկ Կարիպեանին ու իր ազնիւ տիկնոջ՝ Շողիկ-Էլսա Տատրեան-Կարի-

պեանին, որոնք բարի եղան իրենց անձնական գրադարանէն Աղաթօն գրադարանին նուիրելու 104 կտոր գիրք եւ երկու հնատիպ գիրքեր:

Պէտք է երախտագիտութեամբ յիշել տիար Օ. Կարիպեանին ունեցած մեծ դերը Սաթենիկ Չազըրի կալուածային գործերուն մէջ:

Շնորհակալութիւն իրենց այցելութեան եւ նուիրատուութեան համար:

ՆՈՐ ՀԱՏՈՐ ՄԸ

Ընթացիկ տարուան աշնան լոյս տեսած է եգիպտահայ Սոնիա Թոմաս Միսքնեանի անգլերէն երրորդ հատորը, «Պիտի յիշե՛ս Գովիտ-19 համավարակը» (will you remember the Covid-19 pandemic) խորագրով:

Հեղինակուհին, իր հետ մեր հարցազրոյցին ընթացքին («Տեղեկատու» Նոր շրջան, Յուլիս-Հոկտեմբեր 2018, թիւ 88-89, էջ 20-22) կ'ըսէր, թէ ինք գրող չէ, պարզապէս ուզած է իր ծնողքին, ապա իր աշխատանքին մասին գրել: Որքան հասկցեր էինք՝ երրորդ գիրքի մը մասին չէր մտածեր այն օրերուն:

Սակայն ահա երրորդ հատորը լոյս կը տեսնէ, որուն յառաջաբանին մէջ իրապէս ալ բառացիօրէն կ'ըսէ.

«Երկու հատորներէս ետք բացարձակապէս նպատակ չունէի երրորդ մը գրելու... Սակայն համավարակին ստիպումով տունը անցուած երկար եւ անորոշ ժամանակը պատճառ դարձաւ, որ մտածեմ այդ բոլորը գիրքի մը մէջ ամփոփելու, որպէս արխիւ»:

Հեղինակուհին կը թուէ այն բոլոր նախկին համավարակները, պատուաստներն ու պատերազմները, որոնք ծանօթ են ազդած են մարդոց վրայ, սակայն ժամանակին հետ մոռցուած է տառապանքը եւ մնացեր են հատ ու կենտ յիշատակներ:

Եթէ նախկին վարակներն ու պատերազմները զարկած էին երկրագունդին որոշ մէկ տարածքը, այս վերջինը սակայն՝ գովիտ-19-ը իր վախազդու ցանցին մէջ առած է մարդկութիւնը ամբողջ, սահամանափակելով ոչ միայն մարդոց շարժելու եւ ճամբորդելու ազատութիւնը, այլ նաեւ զրկելով զիրենք իրենց առօրեայ եւ էական ընելիքներէն, ինչպէս շուկաներ

կամ սրճարան-ճաշարաններ երթալէն:

Թերեւս այս համավարակը դրական կողմ մըն ալ ունի՝ միացնել ամբողջ մարդկութիւնը, որովհետեւ մարդիկ, բանտարկուած իրենց տուններուն մէջ, սկսան հետաքրքրուիլ եւ հետեւիլ տարբեր երկիրներու վարակուածներու եւ մահացածներու թիւով, առնուած նախազգուշացումներով, այդ ընթացքին նոր անեքթոտներ ստեղծելով, հաղորդակցութեան նոր միջոցներ փնտռելով

եւ այս բոլորը արուեստի ճամբով արտայայտելով:

Գիրքին սկիզբը հեղինակուհին «պաշտօնապէս» կը ներկայացնէ գովիտ-19 այսպէս.

Ի՞նչ է անունդ: Գորոնա:

Մականո՞ւնդ: Ժահիր (virus):

Ի՞նչ է ծածկանունդ: Գովիտ:

Տարի՞քդ: 19:

Մօրդ անունը: Չինաստան:

Ներկայի ընկերդ (boyfriend): ԱՄՆ:

Նախկին ընկերդ: Իտալիա-Իրան-Սպանիա:

Հատորը բաժնուած է 22 գլուխներու, որոնք կ'անդրադառնան այս ժահիրին կապուած կամ անոր նմանող այլ վարակներու, բնակչութեան աճին ստեղծած մտահոգութիւններուն, ապահովութեան միջոցառումներուն, պատուաստի եւ մարդոց մարմնին մէջ *միքոֆի*եր զետեղելու տարածայնութիւններուն եւ նման այլ հարցերու, որոնք մանրամասնօրէն եւ հերթականութեամբ վեր կ'առնեն համավարակէն ծնած տարբեր հարցադրումնեւ երեւոյթներ:

Ուրիշ կարեւոր հարց մը, որուն կ'անդրադառնայ հեղինակուհին, կրթութեան հարցն է Ափրիկէի տարածքին, որովհետեւ թէեւ կարգ մը երկիրներ կրցան

կրթական համակարգը անմիջապես համացանցային դարձնել, մեծ մասը սակայն, ընդհանրապես փորձառութեան պակասի պատճառով, չկրցաւ կատարել ատիկա եւ աշխարհի տարածքին, աշակերտներու հսկայ թիւ մը՝ գրեթէ 99% մնաց առանց հիմնական կրթութեան:

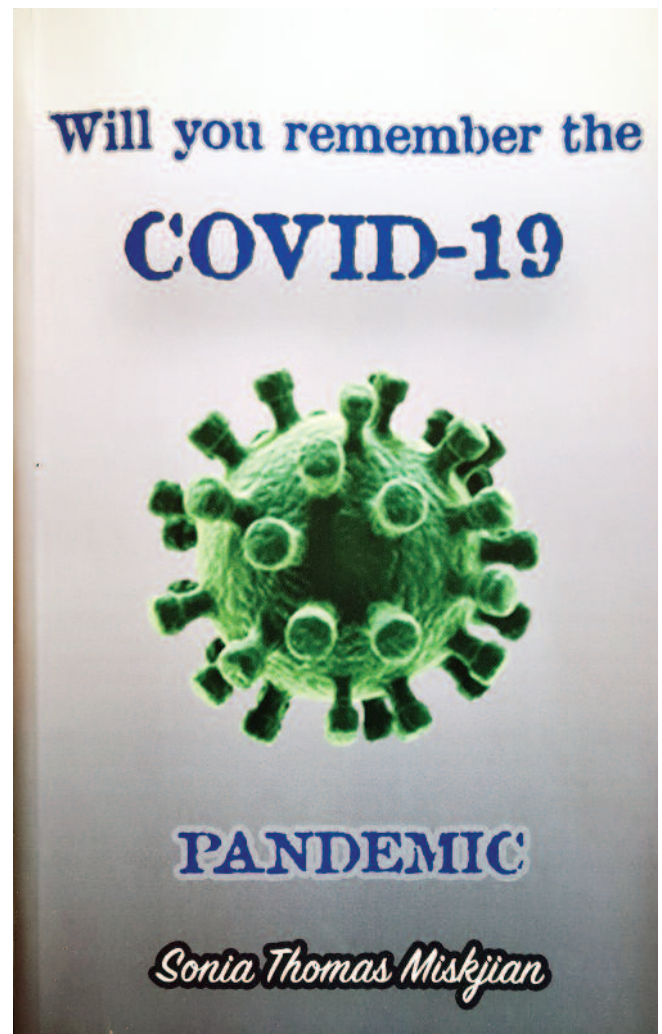
Գիրքը կ'անդրադառնայ նաեւ, իր վերջին գլուխներուն մէջ նոյն ժամանակաշրջանի կարեւոր դէպքերուն, ինչպէս Պէյրութի 4 Օգոստոս 2020-ի հսկայ պայթումին, Արցախի վերջին պատերազմին, Եգիպտոսի կարգ մը իրադարձութիւններու եւ այլն:

Հեղինակուիին կը խօսի վերջին տասնամեակներուն մարդոց վրայ իր տիրապետութիւնը հզօրացուցած մակերեսայնութեան եւ նիւթապաշտութեան մասին եւ կ'ըսէ.

«Յանկարծ Տիգլին իր հմայքէն պարպուեցաւ, Փարիզը ա'լ ռոմանթիք չէր, Նիւ Եորքը ա'լ իւրայատուկ չէր, Չինաստանի Պատը բերդ մը չէր, իսկ Մէքքան պարապ էր: Ուտելիքը իր համը կորսնցուց, գոյնը իր պայծառութիւնը կորսնցուց եւ կեանքը իր եռանդէն պարպուեցաւ»:

«Ի վերջոյ հասկցանք, որ զօրութիւնը, գեղեցկութիւնն ու դրամը արժէք չունին, որովհետեւ չեն կրնար գնել թթուածինը, որուն համար մարդիկ կը պայքարին: Աշխարհը կը շարունակէ իր կշռոյթը եւ կեանքը գեղեցիկ է տակաւին, թէեւ մարդիկ ճաղերու ետին են: Պէտք էր հասկնալինք, որ անհրաժեշտ չենք աշխարհին եւ կեանքին համար: Այսպէս է որ սկսանք գնահատել մեր շրջապատի մարդիկը» (էջ 117):

Գիրքը կը պարփակէ կարգ մը անհատական եւ համայնական լուսանկարներ, որոնք կը զարդարեն զայն եւ որոնցմէ

ամենէն հետաքրքրականն ու ափսոսալին հեղինակուիին պսակին, ապա ամուսնութեան յիսնամեակին նկարներն են, կէս դարեայ տօնախմբութեան արժանի առիթ մը, որ սակայն, ուրիշ այլ առիթներու նման, կը մնայ չտօնուած:

Կը շնորհաւորենք Սոնիա Թոմաս Միսքճեանը, յաջորդ հատորը մաղթելով իրեն: Ինչ ալ որոշենք, կեանքը մեզի համար անակնկալներ պահած կ'ըլլայ միշտ ու երբ այդ անակնկալները դրական ըլլան եւ հաճելի, կեանքը քիչ մը կը դիւրանայ եւ քիչ մը աւելի կը գեղեցկանայ:

Արեւն մը կ'ըսուէր՝ «Թագաւորի մը պէս երջանիկ է»: Այս խօսքը մոռցուեցաւ եւ փոխարէնը սկսան ըսել՝ «Հարուստի մը պէս երջանիկ է»: Այս ձեւն ալ մոռցուեցաւ: Պիտի գայ ժամանակ, երբ պիտի ըսեն՝ պարտականութիւնը կապարող մարդու պէս երջանիկ է, կամ՝ ընտանիքի մարդու մը պէս երջանիկ է, ազատ մարդու մը պէս երջանիկ է:

Այսօր կ'ըսենք՝ «Առողջ մարդու մը պէս երջանիկ է»:

ԿԱՐԵԻՈՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՄԸ

Հոկտեմբեր 5-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Երկրորդ Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մեկնեցաւ Հռոմ (Իտալիա), մասնակցելու Սանտ Էջիդիոյի համայնքին կողմէ կազմակերպուած «Մարդիկ որպէս եղբայրներ եւ երկրի ապագան. կրօններն ու մշակոյթները երկխօսութեան մէջ» խորագրով համաժողովին եւ միջ-եկեղեցական աղօթքին: Համաժողովին Նորին Սրբութիւնը հանդէս եկած է բանախօսութեամբ, իսկ միջ-եկեղեցական աղօթքի արարողութեան ընթացքին քարոզած է: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանդիպում ունեցած է Հռոմի Սրբազան Քահանայապետ Ֆրանցիսկոս Պապին հետ: Նորին Սրբութեան պարուիրակութեան կազմին մէջ եղած են Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական պարուիրակ եւ Վարիկանի մէջ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի պաշտօնական ներկայացուցիչ Տ. Խաժակ Արքեպիսկոպոս Պարսամեան, Մայր Աթոռի լուսարարապետ Տ. Մուշեղ Եպիսկոպոս Բաբայեան, ՀՀ Մարդու իրաւունքներու պաշտպան Արման Թաթոյեան, Քարոզչական կեդրոնի եւ Մայր Աթոռի մէջ գործող Արցախի հոգեւոր-մշակութային ժառանգութեան պահպանութեան գրասենեակի տնօրէն Տ. Գարեգին Վարդապետ Համբարձումեան եւ Վեհափառ Հայրապետին գաւազանակիր Տ. Անանիա Աբեղայ Ծաւորեան: Համաժողովին եւ միջ-եկեղեցական աղօթքին իր մասնակցութիւնը բերած է նաեւ Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարք Տ. Սահակ արքեպիսկոպոս Մաշալեան:

Հայաստանի մէջ Մարդու Իրաւունքներու Պաշտպան Արման Թաթոյեան Հռոմի Սրբազան Քահանայապետ Ֆրանցիսկոս Պապի հետ իր հանդիպման ընթացքին շար կարճ զրոյց մը ունեցած է Սրբազան Քահանայապետին հետ, որուն մանրամասնութիւնները ինք կը պատմէ.

«Մեր հանդիպումէն առաջ Սուրբ Աթոռի արձանագրային ծառայութիւնը տեղեկացուցած էր, որ Պապին հետ անհատական ձեռքստեղծումի ժամանակ երկխօսութիւն պէտք չէ ըլլայ, այլ միայն ողջունել կարճ պահու մը մէջ:

Երբ Սրբազան Քահանայապետը մօտեցաւ ինծի, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ներկայացուց զիս եւ ըսաւ, որ ես յատուկ խօսք ունիմ ըսելու: Այդ պահուն, նախ, երախտագիտութիւն յայտնեցի Արցախի դէմ Ատրպէյճանի սանձազերծած պատերազմական յարձակումները դադրեցնելու եւ Ատրպէյճանի մէջ պահուող հայ գերիները ազատ արձակելու Իր յայտարարութիւններուն համար:

Ապա նշեցի, որ հայ գերիներուն մէկ մասը, կեանքի սպառնալիքի տակ, անօրինական կերպով կը պահուի Ատրպէյճանի մէջ եւ խօսեցայ ՀՀ սահմանային բնակչութեան դէմ Ատրպէյճանական խախտումներուն մասին:

Այդ պահուն նշեցի նաեւ, որ ինծի հետ բերած եմ այդ ամէնը ապացուցող զեկոյցներս ու յանձնեցի Պապին:

Սրբազան Քահանայապետը վերցուց զեկոյցները, բացաւ, թերթեց եւ տեսաւ կատարուած դաժանութիւններուն լուսանկարները:

Սրբազան Քահանայապետը շնորհակալութիւն յայտնեց կարելոր զեկոյցներուն համար եւ ըսաւ, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հետ այս հարցը նոյնպէս քննարկեր են:

Յետոյ օրհնութեան անհատական ողջոյնի ընթացքին կրկին յատուկ շնորհակալութիւն յայտնեց այս կարելոր աշխատանքին եւ զեկոյցները փոխանցելուս համար: Մասնաւորապէս յանձնարարեց իր օգնականին ուսումնասիրել եւ իրեն առանձին ներկայացնել այդ բոլորը:

Հռոմի Պապին երեք զեկոյց փոխանցած եմ. առաջինը «ռազմավարի պուրակի» մասին է, որ մարդկային տառա-

պանքներու թանգարան է բաց երկնքի տակ եւ որուն հիմքը հայատեացութիւնն է: Զեկոյցը կ'ապացուցէ, որ «ռազմավարի պուրակը» աւելի կը խրախուսէ աստելութիւնը:

Երկրորդ զեկոյցը հայ գերիները խոշտանգելու Ատրպէյճանի պատասխանատուութեան մասին է, վաւերական ապացոյցներով, իսկ երրորդը՝ գերիներուն վկայութիւնները քրէական գործին մէջ ներառնելու արգելքին մասին է:

Զեկոյցը կ'ապացուցէ, որ Ատրպէյճանի իշխանութիւնները հայ գերիներուն նկատմամբ անօրինական քրէական դատավարութիւններ ստեղծել են, անոնց այն վկայութիւններուն հիման վրայ, որոնք ստացել են խոշտանգումներով եւ անմարդկային վերաբերմունքով»:

Չորեքշաբթի, 6 Հոկտեմբեր 2021-ին, Հռոմի մէջ Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. Կաթողիկոսը իր շքախումբին հետ հանդիպել է Անկլիգան եկեղեցւոյ պետ Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին հետ, Հռոմի Անկլիգան եկեղեցւոյ կեդրոնին մէջ:

Ասիկա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.ի առաջին այցելութիւնն է Հռոմի Անկլիգան եկեղեցւոյ կեդրոնին:

Վեհափառ Հայրապետի շքախումբին մէջ գտնուող Հայաստանի Հանրապետութեան Մարդու Իրաւունքներու պաշտպան Արման Թաթոյեան Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին ներկայացուցած է 2020 թուականի Սեպտեմբեր-Հոկտեմբեր ամիսներու պատերազմին ընթացքին եւ անկէ ետք գերիներուն հանդէպ Ատրպէյճանի խոշտանգումները եւ դաժանութիւններուն մասին ապացոյցներով հիմնաւորուած իր զեկոյցները եւ շեշտած, թէ միջազգային բոլոր պահանջները անտեսուած են եւ գերիները կը պահուին, ռազմա-քաղաքական սակարկութիւններու նպատակով:

Արման Թաթոյեան ներկայացուցած է նաեւ կացութիւնը Գեղարքունիքի եւ Սիւնիքի մարզերուն մէջ, ուր ներխուժած են ատրպէյճանական զինուորները, վտանգելով մարդոց կեանքն ու առողջութիւնը, գողութիւններ կատարելով եւ սպառնալով բնակչութեան:

ԲԱԶՄԱՇՆՈՐՀ ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

Ամէն տարի Հայաստանի թէ՛ Սփիւռքի տարբեր գաղութներուն մէջ լոյս տեսնող գիրքերը անպայման որ ուշադրութիւն կը գրաւեն, մանաւանդ որ անոնց նիւթերուն շատ լայն բացում կարկինը կրնայ տարբեր մարդոց հետաքրքրութիւնը արթնցնել:

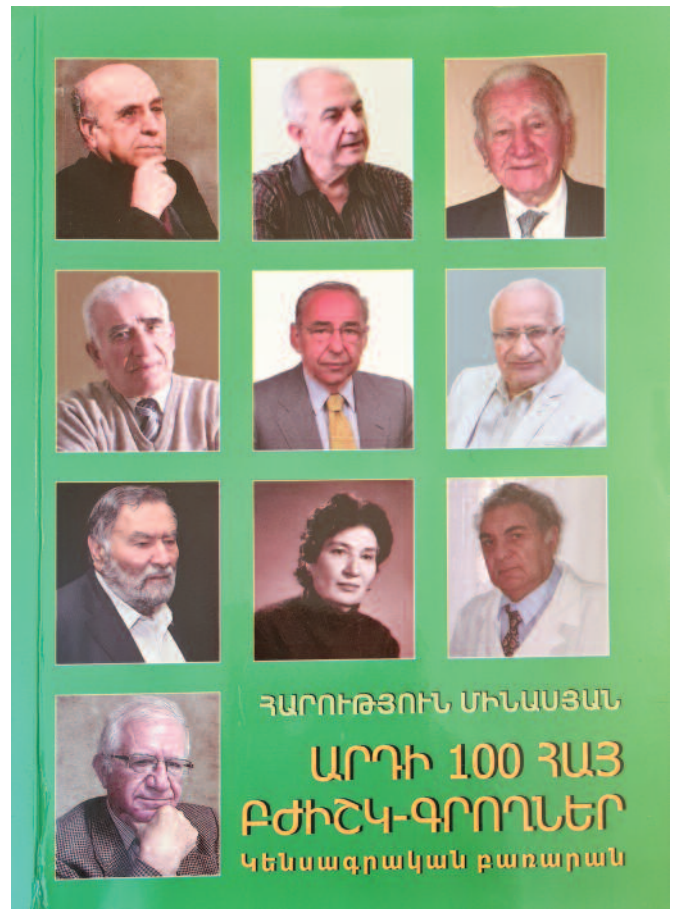
Նման հրատարակութիւն մըն է վերջերս Հայաստանի մէջ լոյս տեսած բժիշկ-հոգեբոյժ Յարութիւն Մինասեանի «Արդի 100 Հայ Բժիշկ-Գրողներ» հատորը, որ, ինչպէս կը կարդանք խորագրին տակ «Կենսագրական բառարան» մըն է:

Իւրաքանչիւր բժիշկ-գրող ներկայացուած է հակիրճ կենսագրութեամբ եւ լուսանկարով:

Գիրքը կը զարդարեն նաեւ բժշկական իրերու լուսանկարներ, որոնք առնուած են Յարութիւն Մինասեանի հիմնած եւ իր անձնականը եղող «Հայ Բժշկութեան Թանգարան»ին մէջ ցուցադրուած նմոյշներէն:

«Արդի 100 Հայ Բժիշկ-Գրողներ» կենսագրական բառարանում այբբենական կարգով ներկայացուած են Հայաստանում եւ այլ երկրներուն 2020 թուականի դրութեամբ ապրող եւ ստեղծագործող մեզ յայտնի, ազգութեամբ հայ, կրթութեամբ բժիշկ, նախասիրութեամբ գրող 100 արձակագիրների, բանաստեղծների, հրապարակախօսների, լրագրողների համառօտ կենսագրականները: Գիրքը նախատեսուած է հայ բժշկութեան եւ գրականութեան պատմութեամբ հետաքրքրուողների, ինչպէս նաեւ ընթերցասէր լայն շրջանակի համար» կ'ըսէ գիրքին ամփոփումը:

Յարութիւն Մինասեան իր գրած յառաջաբանին մէջ, որ խորագրած է «Բժշկական Տրուենտիզմ», խօսելով այս երեւոյթին մասին, կ'ըսէ թէ շատ են աշխարհահռչակ այն անունները, որոնք մասնագիտութեամբ բժիշկ եղած ըլլալուն հակառակ, այսօր կը յիշուին ամբողջովին այլ մասնագիտութեան մը մէջ իրենց ձեռք բերած յաջողութեամբ: Որպէս օրինակ կը յիշէ գուպացի ազատամարտիկ Էրնեստօ Չէ Կէվարան, ռուս գրագէտ Անտոն Չէխովը, անգլիացի Արթըր Գանըն Տէյլը, ճաբոն-

ցի գրող Գոպօ Ապէն, Սամըրսէթ Մոմը, Ֆրանսուա Շապրլէն եւ ուրիշներ:

Թուելէ ետք միջազգային անուններ, կ'անցնի հայ բժիշկներուն եւ զանոնք կը բաժնէ խմբաւորումներու, այսպէս՝ գրողներ, պարադիրներ, թատրոնի մարդիկ, նկարիչ-լուսանկարիչներ, արուեստաբաններ եւ բազմաշնորհներ, ինչպէս հալէպահայ բժիշկ Ռոպէրթ Ճէպէճեան, որ կը նշէ որպէս գրող, նկարիչ, ազգագրագէտ եւ հաւաքորդ:

Հետաքրքրական է կարդալ անունները մեզի ծանօթ գրագէտներու՝ վիպագիր, բանաստեղծ թէ՛ հրապարակախօս, որոնց մասնագիտութիւնը՝ բժիշկ ըլլալը կ'անգիտանայինք, ինչպէս Վարդ Շիկահեր, Իգնա Սարըասլան (բանաստեղծներ), Զօրի Բալայեան (արձակագիր) կամ Թորոս Թորանեան (արձակագիր, հրապարակախօս) եւ այլք:

Մեզի համար ամենէն հետաքրքրականը այն է, որ այս 100 բժիշկներուն մէջ

յիշուած են անունները եգիպտահայ հինգ բժիշկներու՝ Յարութին Արզումանեան, Ժիրայր Բէտերեան, Տիգրան Ծուլիկեան, Լեւոն Մոմճեան եւ Սուրէն Պայրամեան:

Յարութին Արզումանեան (1935-) Ծնած է Գահիրէ: Այստեղ յիշուած է որպէս բժիշկ, ազգային գործիչ, խմբագիր, հրապարակախօս, յօդուածագիր եւ գրող: Եղած է «Ապագայ» շաբաթաթերթին ընդհանուր պատասխանատուն, ինչպէս նաեւ եղած է անդամ «Պայքար» շաբաթաթերթին խմբագրակազմի անդամ եւ Թէքէեան Մշակութային Միութեան Ամերիկայի եւ Գանատայի շրջաններուն ատենապետ:

Ունի յօդուածներու հաւաքածոյ մը «Նշմարներ» խորագրով, լոյս տեսած 1998-ին, Մոնթրէալի մէջ:

Գրիգոր Բէտերեան (1926-) Ծնած է Վերին Եգիպտոսի Մելլաուի քաղաքը: Դեղագործի իր աշխատանքին առընթեր սորված է ղպտի լեզուն եւ հիբոկլիֆիքի ընթերցումն ու քեդրականութիւնը: Զբաղած է Եգիպտոսի պատմութեամբ եւ մշակոյթով:

Եղած է Վարդանանց Ասպետներու Թորոնթոյի մասնաճիւղին համահիմնադիրը:

Հրատարակուած եօթը հատորներ ունի, բոլորն ալ անգլերէն գրուած, որովհետեւ, իր խօսքով, անոնք երիտասարդութեան ուղղուած են:

Տիգրան Ծուլիկեան (1931-) Ծնած է Գահիրէ (Եգիպտոս): Կ'ապրի Հայաստան: Նախագահն է Հայ-Եգիպտական ժողովուրդներու բարեկամութեան ընկերակցութեան: Անգլերէնի թարգմանած է հայոց ցեղասպանութեան վերաբերող կարեւոր հատորներ, ինչպէս Վերժինէ Սվազլեանի «Հայոց Ցեղասպանութիւնը եւ Պատմական Յիշողութիւնը»:

Լեւոն Մոմճեան Այս գիրքին մէջ Լ. Մոմճեանի մասին եղած տեղեկութիւնները շատ ժլատ են. կ'իմանանք միայն, որ բժիշկ է բարձր մասնագիտութեամբ, կ'ապրի եւ կ'աշխատի Փարիզ (Ֆրանսա): Ունի հայ երաժշտութեան նուիրուած բազմաթիւ յօդուածներ «Էջմիածին» (Հայաստան), «Սիոն» (Երուսաղէմ), «Առաւօտ» (Հայաստան) եւ «Ազդակ» (Լիբանան) հանդէսներուն եւ թերթերուն մէջ:

Վերջին պահուն իմացանք, որ Լ. Մոմճ-

եան իր մահկանացուն կնքած է Փարիզի մէջ, Սեպտեմբեր ամսուն:

Սուրէն Պայրամեան (1943-) Ծնած է Գահիրէ (Եգիպտոս):

Նախակրթութիւնը ստացած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. Վարժարանէն, իսկ երկրորդականը՝ Մարոնիթներու վարժարանէն ներս:

Գահիրէի համալսարանէն վկայուած է որպէս ատամնաբոյժ-վիրաբոյժ եւ աշխատած իր անձնական դարմանատան մէջ:

1965 թուականէն մեծ եռանդով կ'աշխատի հասարակական կեանքէն ներս, իր կարեւոր ներդրումը ունենալով հոն նախ որպէս բանախօս, դասախօս, լսարանային հաւաքոյթներու եւ ցուցահանդէսներու կազմակերպիչ, ապա որպէս հեղինակ վեց կարեւոր հատորներու:

1982-1987 թուականներուն եղած է «Յուսաբեր» օրաթերթի խմբագիր:

Երկերը

1-Հայ մամուլը Եգիպտոսի մէջ, Գահիրէ, 2005, 420 էջ.

2-Հայ Գիրքը Եգիպտոսի մէջ, Գահիրէ, 2012, 308 էջ.

3-Հայ Գիրքը Եգիպտոսի մէջ, անգլերէն եւ արաբերէն թարգմանութեամբ, Գահիրէ, 2013, 100 էջ.

4-Հայ մամուլն ու գրատպութիւնը Եգիպտոսի մէջ, Գահիրէ, 2013, 48 էջ.

5-«Յուսաբեր» օրաթերթի 100-ամեակ, Գահիրէ, 2013, 24 էջ.

6-Հայկական համայնքային կառոյցները Եգիպտոսի մէջ, Գահիրէ, 2017, 310 էջ.

Պարգեւատրուած է բազմաթիւ շքանշաններով.

-Ս. Սահակ-Ս. Մեսրոպ, Էջմիածին, 1999

-Հ.Մ.Ը.Մ.ի Արտակարգ Շքանշանակիր, Պէյրութ, 1999

-Մեսրոպ Մաշտոց, Երեւան, 2010

-Յակոբ Մեղապարտ, Երեւան, 2010

-Ս. Մեսրոպ Մաշտոց, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւն, Պէյրութ, 2012

-Ֆրանց Վերֆէլ, Երեւան, 2013

-Մայրենիի Պաշտպան, Երեւան, 2017

Ինչպէս նաեւ ստացած է շնորհակալագրեր, զանազան կողմերէ:

ԳԻՐՔԵՐ՝ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Անցեալ տարուան Արցախի դէմ թուրք-ազերիական 44-օրեայ պատերազմէն ետք, թշնամիին ապատեղեկատուութիւնը սկսաւ սանձարձակ գործել արաբական աշխարհին մէջ, օգտագործելով կրօնական գործօնն ալ, ինչպէս միշտ, խեղաթիրուած ձեւով ներկայացնելով իրականութիւնը, հակառակ արաբական աշխարհին մէջ տիրող հակաթրքական տրամադրութիւններուն, որովհետեւ թուրքիան իր ազդեցութիւնը զէնքի ուժով կ'ուզէ բանեցնել հոն եւս:

Այս հակահայկական իրողութեան դէմ հայկական կողմը պարտութեան ազդեցութենէն շշմած, լռութիւն կը պահէր. բայց պէտք էր բան մը ընել: Այդ պատճառով որոշեցի հայոց մասին եւ հայկական տեսակէտը ներկայացնող, լուրջ բովանդակութեամբ, արաբերէն գիրքեր հասցնել Լիբանանի մէջ արաբական դեսպանատուներու, իմ կողմէս ձեռագիր նամակով մը ընկերացած, ուր կը բացատրէի, թէ այս գիրքերը կը նուիրեմ իրենց, որպէսզի անցեալ տարուան Լեռնային Ղարաբաղի եւ Հայաստանի մէջ եղած զարգացումներուն մասին իրականութիւնը իմանան եւ թէ այս մէկը անձնական նախաձեռնութիւն է (որպէսզի գիրքերը հրատարակողները գերծ պահեմ ականայ որեւէ քաղաքական կողմնակցութեան ենթարկելէ):

Այդ գիրքերը հետեւեալներն էին.

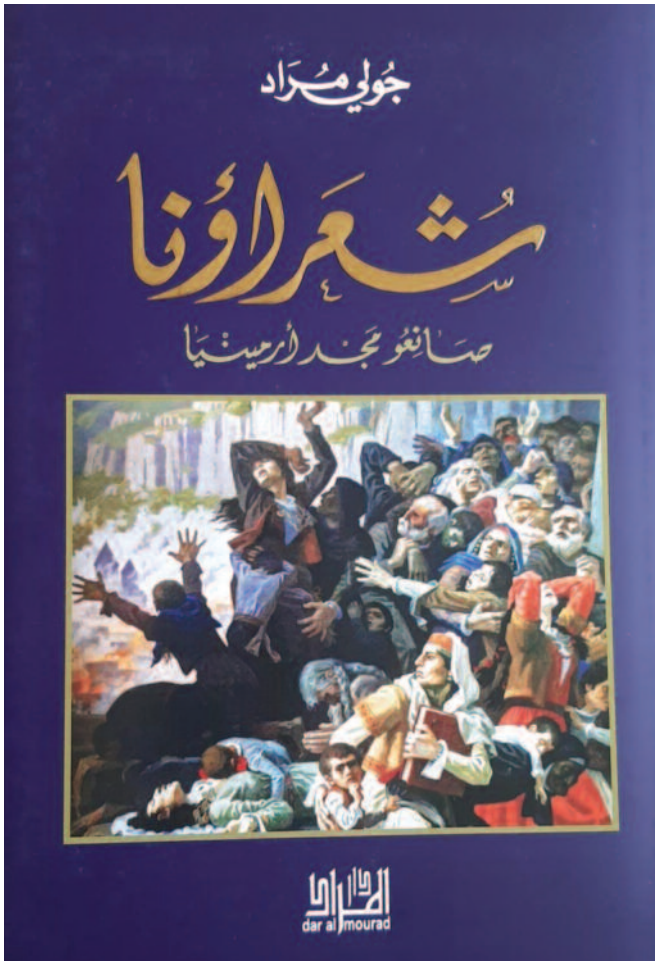
-Ֆրանսահայ պատմաբան Ռէմոն (Յարութիւն) Գէորգեանի «Հայոց Ցեղասպանութիւն» հատորին արաբերէն թարգմանութիւնը, խմբագիր պատմաբան Գէորգ Եազընեան (Երեւան), լոյս տեսած Գահիրէի, ՀԲԸՄ-ի կողմէ 2015-ին, 1200 էջ եւ խմբագիրին կողմէ կատարուած 1300 ծանօթագրութիւններով:

-Լիբանանահայ թարգմանչուի ժիւլի Մուրատի հայ բանաստեղծութեան ծաղկաքաղին արաբերէն թարգմանութեան երկու հրատարակութիւնները, հին ժամանակներէն մինչեւ ներկան, գունաւոր գեղանկարներով ընկերացած: Առաջինը՝

«Մեր Բանաստեղծները՝ Հայաստանի Փառքը Կերտողները» վերնագրով, լոյս տեսած լիբանանեան Տար Էլ Մրատ հրատարակչութեան կողմէ 2013-ին, 442 էջ, երկրորդը՝ «Հոգիի Կանչը՝ Հայաստանի Բանաստեղծները» վերնագրով, առաջին տպագրութեան վրայ աւելցած արդի հայ բանաստեղծներու նոր անուններու գործերով եւ գիրքին մասին տեղացի ու այլ արաբ գրականագէտներու գրախօսութիւնները ընդգրկող, լոյս տեսած Տար Էլ Մրատ հրատարակչութեան եւ Պէյրութի Ֆրանսական համլասարանին կողմէ միասնաբար, 2017-ին, 478 էջ:

-«Սիոնիզմը, Փանթուրքիզմը եւ Ղարաբաղի Հարցը» զանազան ազգութիւններու հեղինակներէ գրութիւններ ընդգրկող արաբերէն գիրքը, Պիսէն հրատարակչութեան եւ Հայկական Ժողովրդային Շարժման միացեալ հրատարակութիւն, 2002, 159 էջ, ուր կը բացայայտուի ներկայի թուրք-ազերիական ռազմական եւ այլ ձեւի Իսրայէլի հետ գործակցութեան նախահիմքը, որ աղիտաբեր եղած է հայոց համար՝ նախ Հայոց Ցեղասպանու-

թեամբ եւ մեր Հայրենիքին մեծ մասին կորուստով, ապա հազարաւոր հայորդիներու եւ Արցախի մեծ մասին կորուստով:

Գորոնայի համաճարակը, Լիբանանի տնտեսական վիճակն ու այլ արգելքներ յաղթահարելով, գրչի ընկերոջս՝ Յարութին Իսկահատեանի հետ տասը ամիսներու ընթացքին այս գիրքերը հասցուցինք Պէյրութի մէջ հետեւեալ արաբական երկիրներու դեսպանատուները՝ Արաբական Միացեալ Էմիրութիւններ, Սէուտական Արաբիա, Ալճերիա, Մարոք, Թունիզ եւ Իրաք: Բոլորն ալ ջերմօրէն ընդունեցին գիրքերու տրցակները, խոստանալով հասցնել իրենց դեսպանին, իսկ Իրաքի Դեսպանատան մշակութային կցորդ Մուհանատ Թամիմի սիրալիւր ընդունելութիւն ցոյց տուաւ եւ հետս լուսանկարուեցաւ:

Ստորեւ կը ներկայացուին վերոնշեալ հատորներուն կողքերու նկարները եւ դեսպանատուներուն ուղղած նամակներու պատճենները, նաեւ Իրաքի դեսպա-

նատան մշակութային կցորդ՝ Մուհանատ Թամիմիին հետ լուսանկարը:

Յատուկ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Գահիրէի ՀԲԸՄԻ նախկին եւ ներկայ պատասխանատուներ տիարք Պերճ Թերճ Քեանին եւ տոքթ. Վիգէն Ճիզմէճեանին, Տար Էլ Մրատ հրատարակչութեան պատասխանատուներուն, Պիսէն հրատարակչատան եւ բոլոր անոնց, որոնք բարոյապէս թէ նիւթապէս օժանդակեցին այս գործին յաջողութեան, նոյնիսկ առանց իմանալու անոր մանրամասնութիւնները:

Այսպիսով, թէկուզ չնչին կերպով, հոգիի մեր պարտքը կատարեցինք Հայոց Ցեղասպանութենէն մինչեւ Արցախեան 44-օրեայ պատերազմի նահատակներուն հանդէպ: Յոյս ունինք որ այս աշխատանքին դիւանագիտական արդիւնքը օր մը կը քաղէ հայրենի պետութիւնը, հակառակ իր ներկայի բռնած ընթացքին:

Յովսէփ Արթինեան

ՊԱՀԼԱՎԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ԵՒ ԵՍ

«Ո՞վ պիտի ընկերակցի Սարուխանին 1972-ի աշնան, դեպի Պարսկաստան իր ուղեւորութեան ընթացքին», հարց կու տար մեծ մայրիկս մտահոգ արտայայտութեամբ:

Պարսկահայ գաղութը, նախաձեռնութեամբ Սարուխանի մօրեղբօր, Ռստակեան գերդաստանին, հրաւեր յղած էր մեծ վարպետը հիւրասիրելու Թեհրանի մէջ: Մեծ հայրիկս անսահման հաճոյքով ընդառաջած էր Թեհրանի հայահոծ գաղութի հրաւերին եւ արդէն սկսած էր արագ-արագ նոր գործեր արտադրել ու ճառեր շարադրել: Հայկական մշակութային կեդրոններ, դպրոցներ, մարզական ակումբներ, եկեղեցիներ այցելելէ զատ ան պիտի ընդունուէր Շահ Մոհամէտ Ռէզա Պահլավի կողմէ:

«Թող Սօսին հետս գայ ...» մեծ հայրիկս էր գաղափարին տէրը: Յանկարծ տեղէն ցատկեցի ..., Պարսկաստան երթա՞լ..., երկիր մը որուն Շապուհ արքան 368 թուականին Հայոց Արշակունեաց Արշակ Բ. բանտարկած էր Անյուշ բերդին մէջ, դիմացը կախելով մորթազերծ եղած ու յարդով լեցուած սպարապետ Վասակ Մամիկինեանը, որուն Հազկերտ Բ. 451-ին Տղմուտ գետի ափին, Աւարայրի ճակատամարտին սպաննած էր քաջն Վարդան Մամիկոնեանը, որուն Շահ Աբբասը 1605-ին կազմակերպած էր Արեւելեան Հայաստանէն ու Նախիջեւանէն 500,000 Հայերու բռնագաղթը դեպի Սպահան ... տակաւին ինչե՛ր ու ինչե՛ր: Շատոնց պատմութեան անկենդան էջերուն անցած դառն դէպքերը ահաւասիկ ամենայն կենդանութեամբ յայտնուեցան աչքիս առջեւ, երբ կը ծրագրուէր մեր ոխերիմ թշնամիին որջը ղրկել զիս: Քանի կը խօսէին ճամբորդութեան կարգադրութիւններուն մասին, այնքան իմ 12 տարեկանի հոգիս կ'ալեկոծէր:

«Դպրոցէս պիտի բացակայիմ, չըլլար ... թող մեծ մէկը ընկերակցի մեծ հայրիկիս, ինչո՞ւ ես ...», կը տրտնջայի օրն ի բուն: Այն ժամանակ տակաւին Բացասա-

կան Ոյժին (negative energy) ազդեցութեան մասին գաղափար չունէինք, սակայն հաւանաբար շնորհիւ ինձմէ արձակուած այդ ուժին էր, որ դեպի Պարսկաստան մեր ուղեւորութիւնը ջնջուեցաւ առանց մէկ մեկնաբանութեան:

Յունուար 1979... յեղափոխութիւն Պարսկաստանի մէջ: Շահ Մոհամէտ Ռէզա (26 Հոկտեմբեր 1919 – 27 Յուլիս 1980) երկրորդ եւ վերջին արքան Պահլավի ընտանիքին, գահընկեց կ'ըլլայ ու ընտանեօք կը ստիպուի ընդմիշտ հեռանալ Պարսկաստանէն: Եգիպտոսի նախագահ Անուար Էլ Սատաթ միակը եղաւ, որ անօթեւան մնացած ընտանիքը անմիջապէս հիւրասիրեց Ասուանի մէջ, առ ի երախտագիտութիւն 6 Հոկտեմբեր 1973-ի Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ պատերազմին ընթացքին, Շահին անսակարկ բժշկական օժանդակութեան եւ զէնքերու հայթայթման:

Մինչեւ Դեկտեմբեր 1979 Պահլավիները թափառեցան Ասուանէն Մարաքէշ, Մարաքէշէն Պահամազ, Պահամազէն Մէքսիքա, Մէքսիքայէն Բանամա, մինչեւ որ բանեցուած ճնշումներէն ու մեծ

դժուարություններէ ետք հասան Միացեալ Նահանգներ: Թագաւորներ ու նախագահներ, որոնք քանի մը տարի առաջ ամէն գնով կը ձգտէին Շահին հաւանութիւնը շահիլ, ամենայն անտարբերութեամբ անմիջապէս ծախեցին զինք: Ժամանակները փոխուած էին, այլեւս նոր հոսանք մը կը կառավարէր Պարսկաստանի նման հարուստ երկիր մը. պէտք էր լողալ հոսանքին հետ, ոչ դէմ: Եթէ այդ շրջանին մեծ հայրիկս ողջ ըլլար, արդեօք իր վրձինը ի՞նչպէս պիտի պատկերացնէր Պահլավի թագաւորութեան անկումը:

Հեռագիր մը կը ստանանք Թեհրանէն.

«Գահիրէ կը հասնիմ Հինգշաբթի 20 Սեպտեմբեր 1979-ին. Լիլիանա Ռստակեան»:

Վերջապէ՛ս պիտի հանդիպէինք մեր գերդաստանի Պարսկաստանի ճիւղէն ազգականի մը:

Միացեալ Նահանգներու նախագահ Ճիմի Բարթըր անհամբեր էր ձերբազատուելու Շահին ընտանիքէն, ուստի նախագահ Ալ Սատաթ, Մարտ 1980-ին, երկրորդ անգամ ըլլալով Եգիպտոսի մէջ ապաստան տրամադրեց թափառական ընտանիքին:

Քաղաքական գիտելիքներու (Political Science) դասապահին էի Գահիրէի Ամերիկեան համալսարանին մէջ երբ նոր աշակերտ մը նկատեցի դասարանը: Դէմքը մէկ կողմէն կը տեսնէի, բայց անմիջապէս ճանչցայ զինք, այո՛, ան էր, Շահին գահաժառանգը, քաղաքականութեամբ թրծուած Ռէզան, որ մեր դասագիրքերուն մէջ չգրուած վերլուծումներով կը վիճաբանէր դասախօսին հետ: Երբ ընկերուիիս ըսի թէ ո՛վ էր այդ նոր աշակերտը, « խենդ բաներ մի՛ ըսեր, կարելի՞ բան է որ Շահին տղան մեզի պէս համալսարան երթայ, անիկա լման համալսարանը պալատ կը տանի», ըսաւ: Երբ պահը աւարտեցաւ ու դուրս ելանք դասարանէն, հոն վեց հուժկու պահակներ կը սպաէին, որոնք անմիջապէս շրջապատեցին «նոր աշակերտը» ու բոլորը միասին անյայտացան: Այո, Ռէզան էր մեր նոր դասընկերը:

«Յաջորդ պահուն պիտի ջանամ խօսիլ հետը» որոշեցի, սակայն անիկա դասարան կը մտնէր երբ մենք բոլորս արդէն իսկ գրաւած էինք մեր տեղերը ու պահը հազիւ աւարտած, դուրս կը սուրար ու կը շրջապատուէր իր պահակներով:

Շատ յաճախ մեզի այցելութեան կուգար Լիլիանան, մեր պարսկահայ ազգականը, սակայն չէինք հասկնար դրդապատճառը իր Եգիպտոս մնալուն, մանաւանդ որ իր բոլոր ընտանիքը, Պարսկաստանի յեղափոխութենէն ետք, վերջնականապէս հաստատուած էր Գանատա: Թէ ինչո՞ւ ինք մինակը կը շարունակէր մնալ Գահիրէ, մեծ առեղծուած մըն էր մեզի համար:

Կիրակի իրիկուն մըն ալ ուզեց մեզի հանդիպիլ Հելիոպոլսոյ Սրբուհի Թերեզա եկեղեցւոյ մէջ: Վերջին շաբթի նստարանին մօտ էր արդէն երբ հասանք, քովը սեւ շղարշով դէմքը կիսովին ծածկած, խոժոր դիմագիծով տարիքոտ կին մը եւ գեղեցիկ երիտասարդ աղջիկ մը կեցած էին: Երեց կինը Շահին երկուորեակ քոյրը՝ Աշրաֆ Պահլավին էր, իսկ երիտասարդը՝ Շահին աղջիկը՝ Ֆարահնազն էր:

«Շատ կը սիրեն պատարագի ներկայ ըլլալ», բացատրեց Լիլիանան: Աչքերու չէի կրնար հաւատալ, համալսարանը Ռէզա Պահլավին, եկեղեցին ալ Աշրաֆն ու Ֆարահնա՞զը:

Լիլիանա Ռստակեանը, որուն ընտանիքը հինէն ի վեր սերտ կապեր ունեցած է պարսկական պալատին հետ, Շահպանո Ֆարահ Տիպայի անձնական քարտուղարուին էր Գահիրէի մէջ ու ամէն օր Քուպալէյի պալատը կը գտնուէր Շահին ընտանիքին հետ:

«Շահին առողջական վիճակը օր ըստ օրէ կը վատթարանայ» ըսաւ ան, «հակառակ որ նախագահ Ալ Սատաթ լաւագոյն բժիշկներու խնամքին յանձնած է զինք, սակայն այլեւս շատ ուշ է», աւելցուց:

27 Յուլիս 1980-ին Շահ Մոհամէտ Պահլավին, 17 ամիս թափառելէ ետք, իր յաւիտենական հանգիստը գտաւ ու թաղուեցաւ Գահիրէի Ալ Րիֆա'ի մզկիթին մէջ, իր հօր կողքին, որ մահացած էր

Հարաւային Ափրիկէ:

Շահալանօ Ֆարահ Տիպան իր չորս զաւակներով վերջնականապէս մեկնեցաւ Եգիպտոսէն դէպի Գանատա, Լիլիանան հետեւեցաւ անոր: Շահին ամենակրտսեր դուստրը Լէյլան (1970-2001) անձնասպան եղաւ Լոնտոն, իսկ երկրորդ որդին՝ Ալի Ռէզան (1966-2011) վերջ դրաւ իր դառն կեանքին, Պոսթոնի մէջ:

Յունիս 2015-ին օդանաւս վայրէջք կատարեց Փարիզի Շարլ Զը Կոլ օդակայանը: Ձեռքի պայուսակս առած կ'աճապարէի օդանաւէն դուրս, երբ դէմ դիմաց ելայ Շահալանոյին հետ: Սկիզբը շուարեցայ, սակայն անմիջապէս ինքզինքս հաւաքեցի, պզտիկ յարգալից խոնարհութիւն

մը ըրի եւ քանի որ Փարիզ կը գտնուէի, անգգաւաբար Ֆրանսերէն խօսիլ սկսայ հետը: Ըսի թէ ես իր նախկին քարտուղարուհի Լիլիանա Ռստակեանին ազգականն եմ, որուն անունը յիշած էր իր ինքնակենսագրութեան մէջ: Մեղմ ժպիտ մը երեւցաւ դէմքին վրայ, մանաւանդ երբ ըսի որ կարդացած էի իր գիրքը եւ զինք կը շարունակեմ նկատել Պարսկստանի կայսրուհին:

Արդեօք անգամ մը եւս Պահլավի ընտանիքին եւ իմ ուղիները պիտի խաչաձեւե՞ն զիրար:

*Սօսի Ներերեան-Յակոբեան
Սեպտեմբեր 2021*

ԲՈՅՍԵՐ ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

Մեր կեանքին մէջ յաճախ կ'անդրադառնանք, թէ մեր նախնիներուն իմաստութիւնը կը շարունակէ մեզի ուղղութիւն տալ, երբեմն նաեւ փրկել կարգ մը աղէտներէ:

Վերջերս երբ ամբողջ աշխարհի վրայ հրդեհներ սկսած են եւ կը շարունակուին տակաւին մեծ թափով, ի յայտ կու գայ, թէ կարգ մը բոյսեր կրնան պահպանել մեր տունը, կրակին դէմ:

Այդ բոյսերէն մէկն է ադամաթուզը, որ իր ջրառատ տերեւներով իր վրայ կը կրէ հրդեհին ազդեցութիւնը:

Կան նման այլ բոյսեր, որոնց ընդհանուր յատկանիշերը կը թուենք այստեղ.

-Տերեւաթափի ենթարկուող բոյսերն ու ծառերը աւելի կրնան դէմ դնել կրակին, քան մշտականաչ բոյսերն ու տերեւները.

-Լայնատերեւ թուփերն ու ծառերը աւելի դիմադրող են կրակին, քան փշատերեւ տեսակները՝ եղեւին եւ այլն.

-Խոնաւ եւ դիւրաթեք տերեւով ծառերն ու թուփերը.

-Հաստ տերեւներ ունեցողները.

-Այն տերեւները, որոնց աւիշը ջուրի նման է, քան անոնք, որոնք թանձր աւիշ ունին.

-Անուշահոտ տերեւներով բոյսերը աւելի դիւրավառ են, քան անհոտ տեսակները.

-Ծառեր կամ թուփեր արծաթագոյն եւ մոխրագոյն տերեւներով, որոնք հանքային նիւթերու եւ մոխիրի աւելի մեծ տոկոս կը պարունակեն, նուազ դիւրավառ են, քան կանաչ տերեւներ ունեցողները:

«ՍԵՒ ՍԱՐԵՐԸ»

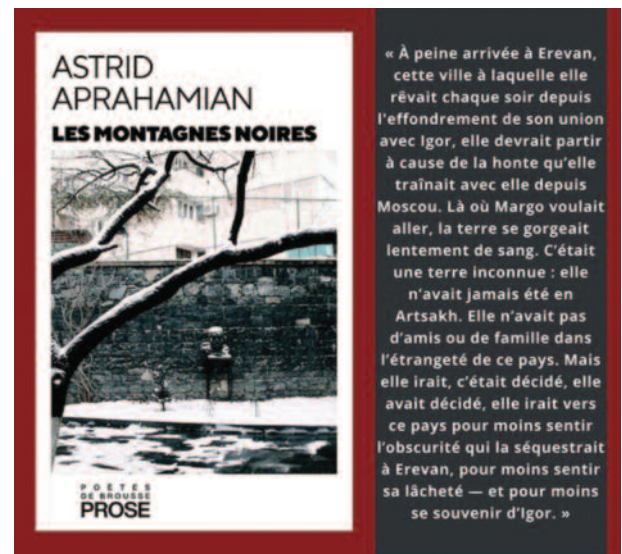
Աստղիկ Աբրահամյանի

Յունիսի սկիզբը Մոնթրեալի Poètes de brousse հրատարակչատունն է լոյս տեսաւ Աստղիկ Աբրահամյանի առաջին վէպը ֆրանսերէնով՝ «ՍԵՒ սարերը» (Les montagnes noires), որ ծաւալուն համապատկեր մըն է 1989-1994 բախտորոշ տարիներուն, դիտուած մանկան մը եւ իր մօր աչքերով:

1989-ին, մինչ Խորհրդային Միութեան փլուզումը արդէն ընթացքի մէջ էր, բժշկուի Մարգոն իր իննամեայ աղջկան հետ Մոսկուայէն կը վերադառնայ Երեւան, ետին ձգելով անիմաստ դարձած կեանք մը եւ չկայացած ընտանիքը: Վէպի երեսուն եօթ գլուխները պատկեր առ պատկեր ընթերցողին կը ներկայացնեն ամբողջ ազգի մը պայքարը յանուն մարդկային ամենատարրական իրաւունքին՝ արժանապատիւ կեանքի, առանց վերամբարձութեան, դիտուած սովորական քաղաքացիի ակնոցով:

Վէպը կը սկսի Լենինի, այժմ Հանրապետութեան հրապարակի ցոյցի տեսարանով, ուր աղջնակ մը մօրը կպած է բազմութեան մէջ: Մայրը խիստ դիմագիծով լուռ կանգնած է աղջնակի կողքին: Ցոյցին մասնակցելու համար քիչ մը շատ լաւ հագուած են երկուքն ալ. յետոյ կ'իմանանք, թէ այդ հագուկապին պատճառը աղջնակին նոյն օրը կայացած մկրտութիւնն է: Բազմութիւնը Արցախը Հայաստանի միացնելու կանչերով եկած է ցոյցի: Ցուցապաստառները կը պահանջեն պատժել պատասխանատուները 1915-ի ցեղասպանութեան, 1918-ի Պաքուի, 1920-ի Շուշիի եւ 1988-ի Սումգայիթի սպանդներուն: Աղջնակը միայն մէկ պաստառի վրայ գրութիւնը կրնայ կարդալ, ռուսերէն MIR (խաղաղութիւն) բառը:

Վէպի ընթերցումին ընթացքին ընթերցողը կը ծանօթանայ Երեւանի մշակոյթին ու սովորութիւններուն: Աստղիկ Աբրահամյան շատ հարազատ ձեւով ընթերցողին կը փոխանցէ Երեւանի առօրեան ու բնակիչներուն սովորութիւնները: Վէպին

էջերը ընթերցողին առջեւ կը բանան կենցաղային մանրամասնութիւններ, հայ մշակոյթէն օրինակներ, երգեր ու բանաստեղծութիւններ, որոնք գեղեցկօրէն թարգմանուած են հեղինակին կողմէ: Հեղինակին վրձնահարուածը ծաւալուն է եւ յաջողած է տալ իրապաշտ պատկերներ, ըլլայ ռմբակոծուող Ստեփանակերտէն, ըլլայ ազատամարտի առաջին տարիներու դժուարութիւններէն, ՕՄՈՆ-ի խժոժութիւններէն, որոնք առանց պատումը ծանրաբեռնելու կը յաջողին ընթերցողին մօտ ամբողջական պատկերացում մը կազմել մարդկային մեծ ողբերգութեան, որ պատերազմն է, ինչպէս օրինակ վէպի կիսուն, 19-րդ գլխուն մէջ կը նկարագրուի Արեգաշէն գիւղէն Խաչօ Օհանեանի ողբերգութիւնը, որուն խորհրդային բանակի ուժով կը պարտադրուի լքել իր պապենական դարաւոր գերեզմանները, պարտէզները, տունը, ցանքը, նախիրը, ինչպէս նաեւ հարեւան ազերի գիւղ հարս գացած աղջիկը...

Վէպին սկիզբը որպէս նախաբան ընթերցողը կը գտնէ Պարոյր Սեւակէն ֆրանսերէնի թարգմանուած բանաստեղծութիւն մը եւ վէպի կերպարներուն ցանկը, իսկ վէպին վերջաւորութեան տրուած է օգտագործուած աղբիւրներու ցանկը:

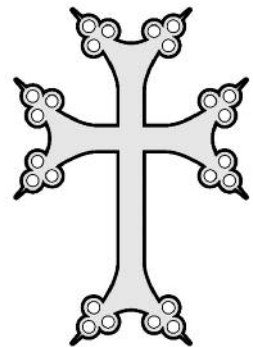
Սիմա Ա. Յովհաննէսեան

ԽԱՉԵՐՈՒ ՏԱՍԸ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

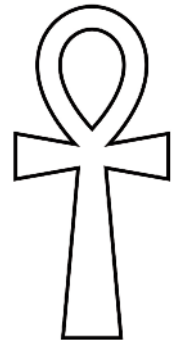
Հայկական խաչ

Քրիստոնեական խաչի իւրայատուկ տեսակ, որ կ'օգտագործուի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ կողմէ: Այս խաչը կը գտնենք հայկական եկեղեցիներու գմբեթներուն գագաթին, խաչքարերուն եւ վանական համալիրներու պատերուն, հոգեւորականներու զգեստներուն եւ խորանի վարագոյրներուն վրայ:

Եգիպտական խաչ

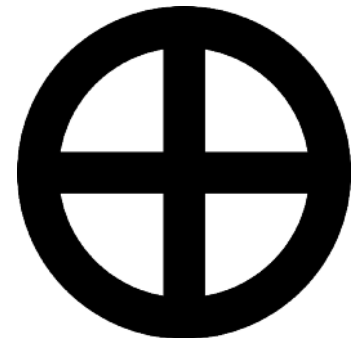
Հին եգիպտոսի մէջ այս հիւրոկլիֆ նշանը «կեանք», միաժամանակ՝ աստուածներուն անմահութիւնը կը խորհրդանշէր: Նոր ժամանակներուն որդեգրուած է ղպտի եկեղեցին կողմէ:

Արեւախաչ կամ անուախաչ

Այս գծանկարները գտնուած են քարէ դարու քարանձաւներուն մէջ: Միջնադարուն այս նշանը որդեգրուած է Եւրոպայի գաթարներուն կողմէ (Cathars բառը կու գայ յունարէն katharos բառէն, որ անարատ, մաքուր կը նշանակէ): Քրիստոնեական այս աղանդը մանիքեականութիւնը կը դաւանէր:

Նոյն խորհրդանշանը կրելի է գտնել ամերիկա-հնդկական մշակոյթներուն մէջ, որպէս կեանքի անիւին խորհրդանիշ:

Պապական կամ մարոնիթ խաչ

Պապական գրասենեակին խորհրդանիշը: Իր երեք հորիզոնական թելերը կը խորհրդանշեն Պապին երեք պաշտօնները՝ Հռոմի Առաջնորդ Սրբազան, Պատրիարք համայն կաթողիկէ եկեղեցիներուն եւ Սուրբ Պետրոսի յաջորդ: Երրորդ հորիզոնական գիծը հաւանաբար ակելցուած է տարբերելու համար պապական գրասենեակին խաչը, արքեպիսկոպոսներու երկթել խաչէն:

Սուրբ Պրիճիթի խաչ

Այս խաչը տարածուած է Իրլանտայի մէջ, ուր Սուրբ Պրիճիթ, հեթանոս ցեղապետի մը աղջիկը եղէգներով հիւսած է, համոզելու համար մարդիկ, որ քրիստոնեութիւն ընդունին 6-րդ դարուն: Ուրիշներ զայն կը կապեն կրակի եւ քերթողութեան կելտական աստուածուհիին՝ Պրիճիթի հետ:

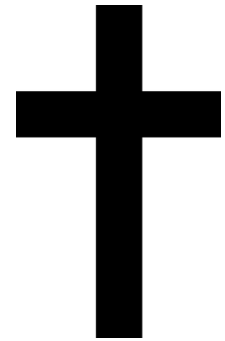
Այս խաչը մինչեւ այսօր կը գործածուի իրլանտական կարգ մը տուններու մէջ, կրակի դէմ որպէս հմայիլ:

© 2021 ՄԱՍՈՒՆ ԿՈՒՆ ԴԱՐՈՒՄ

Լատինական կամ բողոքական խաչ

Նախապես հեթանոսական խորհրդանշան մը եղած է: Ուղղահայեաց առանցքը հոգեւոր կեանքը, իսկ հորիզոնականը՝ նիւթեղէն կեանքը կը խորհրդանշեն: Այսօր՝ Յիսուսի չարչարանքներուն խորհրդանիշն է այս խաչը:

Կելտական խաչ

Ըստ առասպելութեան Ս. Փաթրիքի միջոցով մտած է Իրլանտա: Սակայն այս խաչին ծնունդը շատ անելի հին է եւ կը հասնի մինչեւ պրոնզէ դարու արեւախաչերը:

Շուշանախաչ

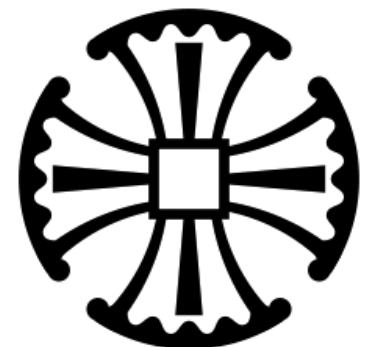
Այս խաչը եղած է ֆրանսական թագաւորական տուներու խորհրդանշանը: Իր երկարող թելերը զայն կը վերածեն «ծաղկած խաչ»ի:

Գէնթըրպըրիի խաչ

Այս խաչին անունը կու գայ 1867-ին Անգլիոյ Գէնթըրպըրի քաղաքին մէջ գտնուած 850 թուականի լանջասեղէ մը: Չորս հաւասար թելերը դէպի դուրս կը լայննան եւ շրջանակ մը կը կազմեն:

Այս խաչին քարէ օրինակը կը գտնուի Գէնթըրպըրիի տաճարին մէջ:

Սուրբ Յովհաննու կամ մալթական խաչ

Իր չորս նոյնանման նետերով, որոնք կեդրոնը կը միանան, այս խաչը խաչակիրներու Ս. Յովհաննու ասպետներուն խորհրդանիշը եղած է: Երբ խաչակիրները դուրս ելան Սուրբ Հողերէն (Երուսաղէմ) 1291 թուականին, այս ասպետները հանգրուանեցին Նախ յունական Ռոտոս կղզին, ապա՝ 1530-ին Մալթա, ուրկէ ալ կու գայ այս խաչին անունը:

Կը կարծուի թէ Նախապես այս խաչը առնչուած է հին Յունաստանի աստուածուհիներէն մէկուն եւ կը խորհրդանշէ աշխարհի կեդրոնը:

Մեր Կորուստները

ՓՐՈՖ. ՃՈՐՃ ՊՈՒՌՆՈՒԹԵԱՆ

Մահացել է մեր ժամանակներում ամենէն կարկառուն պատմաբաններէն մէկը՝ փրոֆէսոր Ճորճ Պուրնութեան (1943 – 2021), որ հեղինակ է Հայաստանի, Իրանի, Կովկասի, Սովետ. Միութեան եւ Ռուսաստանի մասին 30 պատմագիտական գիրքերու, բոլորն ալ պատմական ուշագրաւ եւ լուրջ ուսումնասիրութիւններ:

Դասախօս էր Ամերիկայի ամենէն մեծ համալսարաններուն մէջ, ինչպէս UCLA, Columbia University, Tufts University, New York University, Rutgers University, the University of Connecticut եւ այլն:

Ծնած է 1943-ին Իրանի Իսֆահան քաղաքին մէջ, ուր ստացել է իր նախակրթութիւնը: 1964-ին կը գաղթէ ԱՄՆ, որպէս ուսանող: Պագալորիոսի տիտղոսին տիրացած է հայ-իրանական յարաբերութիւններուն նուիրուած

ուսումնասիրութեամբ մը: Մագիստրոսական աստիճանի կը տիրանայ 1971-ին, "The Rise of National and Political Consciousness among the Armenian, Georgian and Turko-Tatar Peoples and Their Role in the Russian Revolution of 1905-1907." Այս աշխատասիրութիւնը հրատարակուած է The Armenian Review-ի մէջ, 1973-ին, իսկ 1976-ին կը տիրանայ վարդապետական աստիճանի, «Արեւելահայաստանը ռուսական տիրապետութեան նախօրէին» (Eastern Armenia on the Eve of the Russian Conquest) աշխատասիրութեամբ, որ երկու անգամ հրատարակուած է՝ 1982-ին եւ 1992-ին:

Փրոֆ. Պուրնութեան անդամ էր միջազգային տարբեր կազմակերպութիւններու, ինչպէս Middle Eastern Studies Association, Association for the Advancement of Slavic Studies, Iranian Studies Association, Society for Armenian Studies, Association Internationale des Etudes Armeniennes.

Իր մահով հայութիւնը կը կորսնցնէ հմուտ պատմաբան մը, որ նուիրուած էր հայոց նոր ժամանակներու պատմութեան:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԲԱՆ ՇԱՀԵՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ղինակ Շահեն Խաչատրեան, որ սիրուած եւ ծանօթ դէմք մըն էր սփիւռքի հայութեան համար, իր յաճախակի այցելութիւններուն պատճառով:

Ծնած է 1934-ին, Հալէպ: 1946-ին ներգաղթած է Հայաստան: 1965-ին աւարտած է Լեւոնիկրատի գեղանկարչութեան, քանդակագործութեան եւ ճարտարապետութեան ինստիտուտը:

1996 թուականին պարգևատրուած է Մով-

սէս Խորենացի մետալով, իսկ 1999-ին արժանացած է Կիւմրիի «Պատուաւոր քաղաքացի» կոչումին:

Հեղինակ է հետեւեալ գիրքերուն եւ ալպոմներուն.

Պետրոս Քոնտուրաճեան, 1965, 2004

Մարդը բնութիւն է, բնութիւնը՝ մարդ, 1970

Ֆրանսահայ կերպարուեստ, 1991

Մինաս Աւետիսեան, 1990

Այվազովսկի, 2013, (1989 ռուսերէն)

Մարտիրոս Սարեան, վրձնի հայ վարպետներ, (ֆրանսերէն 1980), (ռուսերէն 1987), (անգլերէն 2000)

Թանգարանի Զինուորը, 2014

Յակոբ Յակոբեան, 1998

Ծովի երգը, հայ ծովանկարիչներ, 1996 ֆրանսերէն

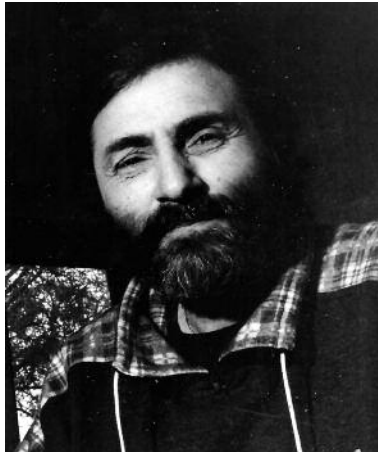
Ռաֆայէլ Աթոյեան 1999 անգլերէն

Յովհաննէս Այվազովսկի Ծանօթ եւ Անծանօթ 2000 (ռուսերէն եւ անգլերէն)

Ունի նաեւ ռուսերէն երկու գիրքեր:

ՆՈՒՊԱՐ ԱՓԱՔԵԱՆ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉ ՄԸ

Մեր աշխարհացրիւ գաղութներուն մէջ մշակոյթի այնքա՛ն նուիրեալներ կան, որոնք անձայն-անշշուկ կ'աշխատին, առանց գնահատանք սպասելու, երբեմն նոյնիսկ խոչընդոտելով իրենց աշխատանքին մէջ ... որոնք սակայն կ'աշխատին հաւատալով, որ միայն մշակոյթով կրնան պահել իրենց ինքնութիւնն ու ինքնությունը օտար շրջապատի մէջ:

Նման նուիրեալներ յաճախ անծանօթ կը մնան իրենց անմիջական շրջապատէն դուրս եւ մոռացութեան կ'ենթարկուին, հակառակ որ իրենց գործով կրնային փայլիլ եւ փառաւորուիլ:

Նման անուն մըն է Նախկին եգիպտահայ Նուպար Ափաքեան, որ ծնած է 1940-ին, Գահիրէ:

Ուսումը ստացած է Նուպարեան Ազգային վարժարանին, ապա ֆրանսական Լիսէին մէջ, միաժամանակ հետեւելով Լէօնարտօ տա Վինչի արուեստից վարժարանին գիշերային դասընթացքներուն, ուրկէ շրջանաւարտ եղած է որպէս նկարիչ:

Գահիրէ ապրած շրջանին պատրաստած է թատերգութիւններու բեմասարքերն ու միութիւններու ծեռնարկներուն յայտագրերը:

Որպէս գծագրիչ աշխատած է «Տար Էլ Հիլալ» հրատարակչատան եւ «Ալ Ահրամ» օրաթերթին մէջ, իսկ 1961-1964 տարիներուն եգիպտական բանակի թանգարանին գծագրիչը եղած է:

Եղած է անդամ Կոկանեան Սրահին եւ եռանդուն աշխատող մը այդ յարկէն ներս:

1964-ին գաղթած է Աւստրալիա եւ հաստատուած Մելպուռն, ուր աշխոյժ մասնակցութիւն բերած է գաղութահայ կեանքէն ներս:

1970-ին սկսած է հրատարակել «Ակնոց» ամսաթերթը, որ հայկական տպարանի չգոյութեան պատճառով ծայրէ ծայր ինք ձեռքով կը գրէր, միաժամանակ նկարները գծագրելով: Աւելի ուշ կրցած է հայերէն

տառերով գրամեքենայ մը ձեռք ձգել եւ այդ ծանր աշխատանքէն ազատիլ: Մինչեւ 1981 թուական թերթը կանոնաւորաբար լոյս տեսած է:

1965 թուականին Ափաքեան Վարդանանց պատմութիւնը վերածած է կրաֆիք նովելի, գծանկարները իրագործելով: 1966-1970 տարիներուն ծրագրած է հայ ժողովուրդի պատմութիւնը պատրաստել նոյն ձեւով՝ կրաֆիք նովել որպէս:

Հատորը 500 էջեր պիտի ունենար, սակայն այդ մեծածախս ծրագրին աջակցող չգտնելուն պատճառով կը լքէ զայն, բայց կը շարունակէ փոքր գիրքերով այլ գործեր լոյս ընծայել՝ «Սասունցի Դաւիթ» 1974, «Վարդան Մամիկոնեան», «Հայկ եւ Բել» եւ «Արամ Նահապետ», բոլորն ալ 1976-ին: Ունեցած է նաեւ Պոքաչիոյի հետեւողութեամբ գրուած «Տասնօրեակ» մը, որ մինչեւ այսօր անտիպ կը մնայ:

Աւստրալիոյ կառավարութիւնը որոշած ըլլալով իր երկրին բնակչութիւնը կազմող ազգերուն ժողովրդային հէքեաթներէն հաւաքածոյ մը հրատարակել, Ափաքեանի գծագրութիւններով հայկական երեք հէքեաթներ կը յանձնուին պատկան մարմիններուն:

Մելպուռնի մէջ անհատական երեք ցուցահանդէսներ ունեցած է 1976-ին, 1977-ին եւ 1978-ին, իսկ Գանատայի մէջ՝ 1976-ին:

Բազմաշնորհ արուեստագէտը նաեւ երեք զաւեշտներ ներկայացուցած է Մելպուռնի մէջ, ուր եւ երիտասարդական շարժում մը կազմակերպած է, որ տասը տարուան կեանք մը ունեցած է:

Մահացած է 2010 թուականին, Մելպուռն, ուր կը շարունակէ ապրիլ իր ընտանիքը:

«Տեղեկատու»ի այս թիւին որպէս յաւելուած կցուած կը գտնէք “Sasountzi Tavit” գրքոյկը, Նուպար Ափաքեանի պատկերազարդումով:

ԳԱՀԻՐԷԻ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ ՊԱՍՔԷԹ-ՊՈԼԻ ԽՈՒՄԲԵՐԸ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

Գորոնա ժաիրին պարտադրած արգելափակումի տրամադրութենէն քիչ մը ձերբազատուելու միտումով, Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ վարչութիւնը գաղափարը ունեցաւ Ուրբաթ 17 եւ Շաբաթ 18 Սեպտեմբեր 2021-ին երէց տղոց ու աղջիկներու պասքէթ-պոլի խումբերը Աղեքսանդրիա տանիլ, բարեկամական մրցումներ խաղալու տեղւոյն ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ եւ Հ.Մ.Ը.Մ. Կամքի խումբերուն դէմ: Աղեքսանդրիոյ երկու ակումբները մեծ պատրաստակամութիւն յայտնեցին իրենց ակումբներուն մէջ մրցումները կազմակերպելու:

Ուրբաթ օրուան մրցումը հիւրընկալած էր Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ: Տրուած ըլլալով որ ակումբին երէց աղջիկներու խումբը պատրաստ չէր, ուստի միայն տղոց խումբերը մրցեցան: Գահիրէէն ժամանած մարզիկներն ու համակիրները հաճելի բազմութիւն մը ստեղծեցին Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ մէջ, ուր խումբերը մաքուր խաղ մը հրամցուցին ներկաներուն:

Թէպէտ մակարդակի մեծ տարբերութիւն կար խումբերուն միջեւ, սակայն գնահատելի էր Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ երէց մարզիկներուն պատ-

րաստակամութիւնը գտնուելու դաշտին մէջ, պահպանելու համար իրենց խումբը: Այս գովելի երեւոյթը կրկնուեցաւ յաջորդ օրուան ՀՄԸՄ Կամքի դաշտին վրայ խաղացուած մրցումի պարագային եւս, երբ քառասունը անց մարզիկներ, իրենց մասնակցութեամբ ու լաւ խաղարկութեամբ, քաջալերեցին երիտասարդ մարզիկները ու վառ պահեցին խումբի ոգին:

Հակառակ որ ՀՄԸՄ Կամքի աղջիկներու խումբը միայն վեց հոգիէ կը բաղկանար, սակայն անոնք պատրաստուած էին մրցելու Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ աղջիկներուն դէմ:

Այս տեսակ բարեկամական մրցումներու պարագային, ուր ուժերու եւ թիւի մեծ անհամեմատութիւն կայ, արդիւնքի մասին խօսիլը անիմաստ է: Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ առած քայլը իրականացուցած էր իր նպատակները՝ մարզականի միջոցաւ կապերը վերահաստատել Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ գաղութներուն միջեւ ու հանդարտ մթնոլորտի մէջ մաքուր խաղարկութեան հաճոյքը պարգեւել ներկաներուն:

*Սօսի Ներսիսեան-Յակոբեան
Սեպտեմբեր 2021*

Կարճ Լուրեր

ԽՈՒՖՈՒ ՓԱՐԱԽՈՆԻՆ ՆԱԻԸ

8 Օգոստոս 2021-ին, Շաբաթ օրուան կանուխ առաւօտեան, 48 ժամ տեւած շատ դանդաղ ճամբորդութենէ մը ետք, Խոփու փարաւոնին փայտեայ նաւը դուրս կու գար բուրգերուն հաւանութեամբ գտնուող իր կացարանէն, հասնելու համար իր նոր հանգստավայրը՝ Եգիպտական մեծ թանգարան:

42 մեթր երկարութեամբ նաւը, որ 20 թոն կը կշռէ եւ 4600 տարեկան է, փոխադրուած է Պելճիքայէն յատուկ բերուած երկաթեայ սնտուկի մը մէջ, որ դրուած էր հեռադեկով կառավարուող անիւներու վրայ:

Այս նաւը կոչուած է Արեւային եւ անոր փոխադրութեան համար իրենց ճիգերը միացուցած են Եգիպտական Մեծ Թանգարանը, Զինեալ Ոյժերու ճարտարագիտական բաժանմունքը, Հնագիտութեան բարձրագոյն խորհուրդը եւ բազմաթիւ այլ կազմակերպութիւններ եւ ընկերութիւններ, որոնց բոլորին Զբօսաշրջութեան Նախարարութիւնը իր շնորհակալութիւնները յայտնած է, իր կայքէջին միջոցով:

ՕՓԵՐԱԼԻԱ ԵՒ ՄԱՆԷ ԿԱԼՈՅԵԱՆ

Միջազգային «Օփերալիա» մրցումը, որ հովանաւորուած է Րոլէքս ժամացոյցներու ընկերութեան կողմէ, այս տարի տեղի ունեցաւ 18-24 Հոկտեմբերին, Մոսկուայի հռչակաւոր Պոլշոյ դահլիճէն ներս:

Օփերային երգի այս մրցումը հաստատուած է միջազգային երգիչ Փլասիտո Տոմինկոյի կողմէ, 1993-ին, նպատակ ունենալով երիտասարդ երգիչ-երգչուհիներ (18-32 տարեկան) յայտնաբերել եւ անոնց ասպարէզին մղում տալ:

Մրցանքին յանձնախումբը ամէն տարի հարիւրաւոր դիմումագիր-ձայնագրութիւններ կը ստանայ եւ անոնց լաւագոյնները՝ 30-40 երգիչ-երգչուհիներ կ'ընտրէ մրցումներուն մասնակցելու համար:

Սկզբնական զտումէ մը ետք, վերջին մրցումին կը մնան տասը թեկնածուներ, որոնցմէ կ'ընտրուին մրցանակակիրները **Կալա** համերգի մը ընթացքին:

Նկատի առնելով որ ժիւրին կազմուած կ'ըլլայ ընդհանրապէս օփերայի բեմադրիչներէ եւ պատասխանատու անձերէ, մրցանակակիրները անմիջապէս ասպարէզին լայն բացում ղոններուն առջեւ կը գտնեն իրենք-զիրենք:

Այս տարուան Օփերալիա մրցումներուն Հայաստանէն մասնակցած է սօփրանօ Մանէ Կալոյեան, որ երեք մրցանակներով վերադարձած է տուն:

Գլխաւոր երկրորդ մրցանակ
The Pepita Embil Prize of Zarzuela
Ունկնդիրներու **Րոլէքս** մրցանակ

OPERALIA
The World Opera Competition
OPERALIA 2021

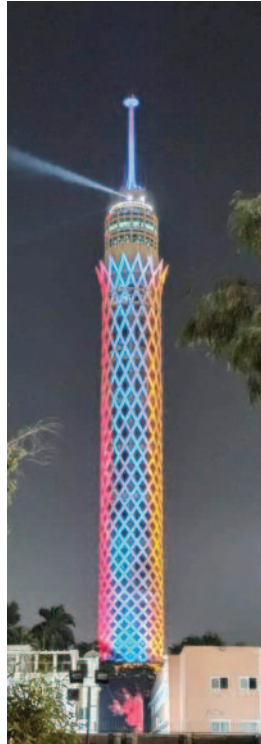
FINALS LIVE STREAM
October 24, 2021
19:00 Local Time / 18:00 CET /
12:00 EST / 09:00 PST

WWW.MEDICI.TV
& **FACEBOOK:**
OPERALIA, PLÁCIDO DOMINGO
& MEDICI.TV

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 21-Ը Գահիրեի մեջ

Նկատի առնելով որ ՀՀ դեսպան տիար Կարեն Գրիգորեան կը մեկնէր, իսկ նորանշանակ դեսպանը՝ տիար Հ. Փօլատեան տակաւին հասած չէր Գահիրէ, փոխան աւանդական տօնա-

խմբութեան ՀՀ դեսպանատունէն ներս, այդ օր Գահիրեի Աշտարակը, իրիկուան ժամը 7-ին լուսաւորուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան դրօշին գոյներով, ինչպէս նաեւ լուսաւոր գիրերով երեւաց Armenia 30 years of Independence գրութիւնը:

ՀԱՅԻ ՏՕՆ

Տօնախմբելու համար հայկական նոր տարին՝ 4514-րդ Նաւասարդը, Ուոթըրթաուն (ԱՄՆ) քաղաքի Ամարաս Արուեստներու Դաշնութիւնը կազմակերպած էր «Հայկական Հացի Տօն», 11 Սեպտեմբեր 2021-ին:

Այդ օրը ներկայացուած են հայկական աւանդական հացի տեսակներ՝ լաւաշ, մատնաքաշ, **բոգոն**, քաղցր հացեր՝ գաթա, նազուկ եւ չէորէկ, եւ այլ տեսակի խմորեղէն:

Յայտարարուած է նաեւ մրցում անոնց համար, որոնք կը փափաքին հաց թխել: Վերը յիշուած հացերու տեսակներէն իւրաքանչիւր խմբաւորում մէկ յաղթող պիտի ունենայ:

Հետաքրքրական ձեւ մը ոչ միայն հայկական աւանդական հացը տօնելու, այլ նաեւ յիշեցնելու մեր Նաւասարդը, մեզի:

ՖՐԱՆՍԻՍ ՔԻՐՈՔՃԵԱՆ

Վերջերս Քրիստիան Տիորի նոր բուրմունքներ ստեղծելու բաժնին որպէս գլխաւոր վարիչ ընտրուած է Ֆրանսիս Քիրքճեան:

«ՀԱՅ-ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՊԱՊԻՐՈՒՍ»

Դիմատետրի իր էջին վրայ, Օքսֆորտ (Անգլիա) համալսարանի դասախօս դոկտոր Հրաչ Չիլինկիրեան կը բաժնեկցի գրութիւն մը 5-7-րդ դարու պապիրուսի մը մասին, որ ցնցող պատմութիւն ունի, որովհետեւ նիւթը եգիպտական է, գիրերը՝ հայերէն այբուբենը, իսկ լեզուն՝ հին յունարէն:

Գրութիւնը կազմուած է կարծէք միայն բառերէ, որոնք կ'առնչուին յունական եգիպտոսի մէջ ապրող հայերուն:

Այս գրութիւնը հայոց այբուբենի ամենահին աղբիւրներէն մէկն է (400 թուական), թէեւ գրութիւնը ինք հայերէն չէ, այլ՝ հին յունարէն:

Բառապաշարին մէջ կան առօրեական բառեր, ինչպէս մարմնի մասերու անուններ, բայերու խոնարհումներ եւ լեզուական արտայայտութիւններ, որոնք կապ ունին այսօր օգտագործուող անգլերէնին հետ:

Պապիրուսը կը կոչուի «հայ-յունական պապիրուս» (Armeno-greek papyrus) եւ պահ դրուած է Ֆրանսայի Ազգային Գրադարանի հաւաքածոյին մէջ:

ՎԱՆԱ ՆԱԶԱՐԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Սեպտեմբեր 3-ին կայացած մամլոյ ասուլիսի մը ընթացքին, Մոնթրէալի նախկին քաղաքապետ եւ Մոնթրէալի յառաջիկայ քաղաքապետական ընտրութիւններուն մասնակից «Միասին Մոնթրէալ» խմբակցութեան ղեկավար Տէնի Գոտեր յայտարարեց իր խմբակցութեան կողմէ առաջադրուած շարք մը թեկնածուներու անունները, որոնց մէջ ներառուած էր Մոնթրէալահայ Վանա Նազարեանը:

Նոյեմբեր 6-7 կայանալիք ընտրութիւններուն Վանա Նազարեան առաջադրուած է որպէս Սէն Լորան ընտրատարածքի Գոթ Տէ Լիէս շրջանի քաղաքապետական թեկնածու:

Նահանգային եւ քաղաքապետական աւելի քան տասը տարուան իր փորձառութեամբ, Վանա Նազարեան քաղաքապետական մարզէն ներս ծառայած է որպէս Ահունցիք Գարթիէվիլի քաղաքապետութեան խորհրդական, իսկ նահանգային գետնի վրայ, որպէս քաղաքական խորհրդական ծառայած է Քեպլէգի նահանգային խորհրդարանի անդամ Մարուա Ռիզգիի գրասենեակին մէջ:

Արուեստի Պատմութեան մագիստրոսի աստիճանին տիրացած Նազարեան Մոնթրէալի հայ համայնքին գործօն անդամներէն է:

EXPO 2020

Տուլայի ամենամեայ տոնավաճառին՝ Expo 2020-ի ընթացքին, որ պիտի տեւէ 1 Հոկտեմբեր 2021-էն մինչեւ 31 Մարտ 2022, Հայաստան եւս պիտի մասնակացի չորս օրեայ «made in Armenia» ցուցահանդէսով:

Տնտեսութեան նախարարութիւնը հրաւիրած է հայկական բոլոր ընկերութիւններն ու արտադրողները մասնակացելու այս ցուցահանդէսին, որ առիթ մըն է հայկական արտադրութիւնը աշխարհին ցուցադրելու, նոր շուկաներու ծանօթանալու եւ միջազգային կապեր հաստատելու:

2880 քառակուսի մէթր տարածքին վրայ ցուցադրութեան հրաւիրուած են ուտեստեղէնի եւ խմիչքներու, լոյսի, ոսկեղէնի, information technologies-ի, զբօսաշրջութեան եւ Media-ի մէջ աշխատողներն ու արտադրողները:

Dubai To Host 3,000 Square Meter "Made in Armenia" Expo

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Հոկտեմբեր 19-ին Հայաստանի Հանրապետութեան Գիտութիւններու Ակադեմիային մէջ սկսաւ միջազգային գիտաժողով մը՝ «Հայաստան եւ տարածաշրջանը. դասեր, արժեւորումներ, հեռանկարներ» խորագրով, որ նուիրուած էր 1921 թուականի Մոսկուայի եւ Կարսի պայմանագրերու 100-ամեակին:

Գիտաժողովը կազմակերպուած էր ՀՀ ԳԱԱ Պատմութեան եւ Արեւելագիտութեան կաճառներուն, «Արեւմտահայերու հարցերուն ուսումնասիրութեան կեդրոն»ին եւ «ՀՅԴ Հայ Դատի Յանձնախումբ»ին կողմէ:

Այս գիտաժողովին իրենց մասնակցութիւնը բերած անուանի պատմաբաններու, հայաստանեան եւ միջազգային փորձագէտներու, հետազօտողներու եւ ՀՀ ԳԱԱ աշխատակիցներուն կողքին եղած են նաեւ Եգիպտոսի Հանրապետութեան Հայաստանի դեսպան տիար Պահա՝ Տըսուգի եւ Սթրաթէճիք Ուսումնասիրութիւններու Եգիպտոսի կեդրոնի տնօրէն դոկտ. Խալէտ Օքաշա:

ՄԵՐԺՈՒԱԾ ԵՒ 4 ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ ՇԱՀԱԾ

Ջիւան Աւետիսեանի «Դարպաս դէպի երկինք» ֆիլմը, որ հանուած էր Մոսկուայի ֆիլմի փառատօնէն, խառնակութիւններ հրահրելու վախի պատճառաբանութեամբ, Օնթարիոյի (Գանատա) ֆիլմի փառատօնին (9-18 Սեպտեմբեր 2021) նուաճած է չորս մրցանակներ:

- Լաւագոյն ծայնային մշակում
- Լաւագոյն երաժշտութիւն
- Լաւագոյն բեմագրութիւն
- Լաւագոյն միջազգային ֆիլմ

«Մենք պատուուած կը զգանք այս ֆիլմը մեր փառատօնին ներկայացնելով» ըսած է փառատօնին յանձնախումբը:

Ֆիլմը կը խօսի 2016-ի Արցախեան պատերազմին մասին:

Ֆիլմին հերոսը՝ եւրոպացի 50 տարեկան թղթակից մը՝ Րոպըրթ Սթէնվալ, 2016 թուականին Արցախ կը վերադառնայ, գրելու համար պատերազմին մասին, որ 22 տարի ետք վերաբռնկեր է: Արցախ իր կեցութեան ընթացքին Սթէնվալ կը հանդիպի Սոֆի Մարթի, 35 տարեկան օֆերաթիք երգչուհի մը, որ դուստրն է անհետացած ֆոթո-թղթակիցի մը՝ Էտկար Մարտիրոսեանին, զոր Սթէնվալ լքեր էր գերութեան մէջ, Թալիշ գիւղի անկումին, 1992 թուականին:

Րոպըրթի եւ Սոֆիի յաճախակի հանդիպումները իրենց զգացումները կ'արթնցնեն եւ ռոմանթիք յարաբերութիւն մը կը ստեղծուի իրենց միջեւ:

Դերերով՝ Թաթիանա Սփիվաքովա, Սոս Զանիբեկեան եւ Նաիրա Զաքարեան:

Հայաստանի եւ Արցախի մէջ ֆիլմը ցուցադրուած է 2019 թուականին:

Ֆիլմը Հայաստանի, Լիթուանիոյ, Ֆինլանտայի եւ Ֆրանսայի միացեալ արտադրութիւնն է:

ՏԱՐԲԵՐ ՄՇԱԿՈՅԹՆԵՐ

«Մէկ աշխարհ, տարբեր մշակոյթներ» լոզունգով հաւաք մը տեղի ունեցաւ 25 Սեպտեմբեր 2021-ին, Հելիոպոլսոյ Պարոն պալատին պարտէզներուն մէջ, ուր ներկայ էր նաեւ հայկական տաղաւարը: Հոն ներկայացուած են հայկական ճաշատեսակներ, ձեռային կարգ մը աշխատանքներու կողքին:

Այս հաւաքը առաջին անգամը չէ որ տեղի կ'ունենար. կազմակերպուած էր Զբօսաշրջութեան եւ Հնագիտութեան նախարարութեան կողմէ եւ որուն մասնակցած էին աշխարհի տարբեր 17 երկիրներ:

ՄԵԾԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻՆ

Հոկտեմբերի 6-ին Ֆրանսայի Հայաստանի դեսպանության մեջ տեղի ունեցավ մեծարման երեկոյ մը, նուիրուած ֆրանսահայ երաժշտագէտ, Ֆրանսահայ «Սիփան-Կոմիտաս» երգչախումբի երկարամեայ ղեկավար Կարպիս Ափրիկեանի գործունէութեան: Միջոցառման ընթացքին ֆրանսացի հանրայայտ լրագրող Ֆիլիփ Մեյեր Կարպիս Ափրիկեանին հանդիսաւոր կերպով յանձնեց արուեստի մէջ ծանրակշիռ գործունէութիւն ծաւալած գործիչներուն շնորհուող Ֆրանսայի բարձրագոյն տիտղոսը՝ «Արուեստի եւ գրականութեան շքանշանի հրամանատար» («Commandeur de l'Ordre des Arts et des Lettres») պետական շքանշանը:

Իր խօսքին մէջ Ֆրանսայի Հայաստանի դեսպան Յասմիկ Տոլմաճեան շնորհաւորեց մեծանուն ֆրանսահայ երաժշտագէտը Ֆրանսայի բարձրագոյն պարգեւին արժանանալուն, ինչպէս նաեւ ծննդեան 95-ամեակին համար, ընդգծելով, որ Կարպիս Ափրիկեան իր բացառիկ տաղանդը ի գործ դրած է հայ ժողովրդական երգին եւ երաժշտութեան մշակման եւ Կոմիտասեան գործի յարատեւման, պատկառելի ժառանգութիւն ձգելով սերունդներուն, ինչպէս նաեւ հայ երգարուեստը շուրջ հինգ տասնամեակ լաւագոյնս ներկայացնելով Ֆրանսայի ու աշխարհի մեծագոյն բեմերուն վրայ, ինչպէս նաեւ Հայաստանի մէջ:

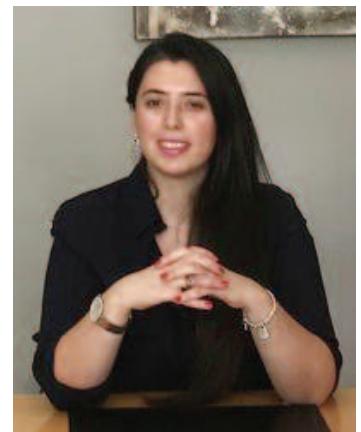
Կարպիս Ափրիկեանի մեծարման երեկոյին կը մասնակցէին Ֆրանսայի նշանաւոր արուեստագէտներ, հասարակական գործիչներ, «Սիփան-Կոմիտաս» երգչախումբի աւագ եւ երիտասարդ սերունդի անդամներ, մաէստրոյին մտերիմներն ու հարազատները, ինչպէս նաեւ ֆրանսահայ համայնքի ներկայացուցիչներ:

Հայ մշակոյթին եւ արուեստին մէջ ունեցած ստեղծագործական ակնառու գործունէութեան համար Կարպիս Ափրիկեան 2009 թուականին պարգեւատրուած է մշակոյթի եւ արուեստի Հայաստանի Հանրապետութեան պետական բարձրագոյն շքանշանով՝ Մովսէս Խորենացիի մետալով:

ՆՈՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ

Էմմա Յակոբեան ընտրուած է Պարչէլոնայի (Սպանիա) փաստաբաններու միջազգային քրեական յանձնաժողովի փոխ նախագահ:

Էմմա Յակոբեան նաեւ փոխ նախագահն է Գաթալոնիայի Արարատ հայկական ընկերակցութեան

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ

ՊՍԱԿԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սրտի անհուն ուրախութեամբ կը շնորհաւորենք ՀԲԸՄի Գահիրէի Մասնաճիւղի ատենապետ Տոքթ Վիգէն Ճիզմէճեանն ու իր ազնիւ տիկինը՝ Ալին Պըլըքտանեան-Ճիզմէճեանը, իրենց դստեր՝ ՀԲԸՄ-ի «Երիտասարդ Մասնագէտներ»ու անդամ Ասփէ Ճիզմէճեանի եւ Տարօն Կապէճեանի պսակադրութեան առիթով:

Սուրբ պսակի արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Գահիրէի մայր տաճարին՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի մէջ, Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր 2021-ին:

ԾՆՈՒՆԴ

Անհուն հրճուանքով «Տեղեկատու»ն կը շնորհաւորէ Կոկանեան Սրահի ատենապետ եւ ՀԲԸՄի Գահիրէի Շրջանակային Յանձնաժողովի անդամ տոքթ. Գէորգ Երզնկացեանն ու իր ազնիւ տիկինը՝ Թալին Թուլումպաճեան-Երզնկացեանը, իրենց երկրորդ թոռան՝ Արիի ծնունդին առիթով եւ արեւշատ, առողջութեամբ լեցուն եւ բարի օրեր կը մաղթէ նորածինին եւ անոր ծնողքին՝ տէր եւ տիկին Սարօ եւ Վանեսսա Երզնկացեաններուն:

